

Մշակութային և Հասարակական
 Երկարաթաթերը
Յոյս
 1200 թուման
 Հայաստանում 320 դրամ

«ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՆՈՐ ԶՈՒՂԱՅԻ» ԳՐՔԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՅՍ ՀԱՄԱՐՈՒՄ

- 2 **Թեհրանի Ս. Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցու 30-ամեակը**
- 3 **Գինեձօն-շնորհանդես` Լեւոն Ահարոնեանի «Փոթորկոտ կեանքիս օրերը» գրքի Արմինե Մելիք-Իսրայելեան**
- 6 **Պեղանկարներ են անհետանում նաև Հայաստանում**
- 7 **Ինչպես գոհուեց Մոնթեն էդիկ Բաղդասարեան**
- 17 **Շնչառությունը եւ առողջությունը**
- 20 **Մարդն ու կատուն` լուսանկարներ**
- 22 **Խոհանոց**
- 23 **Տնտեսուհու անկիւն Քաթրին Եաղուբի**
- 24 **Մարգանք Արման Տէր Ստեփանեան**

Մշակութային եւ Հասարակական

Յոյս

Երկշաբաթաթերթ

6-րդ սարի, քիւ125, Յունիս 27, 2012,
1200 քուման
Հայաստանում 320 դրամ

- 8 **«Պատմություն և Նոր Զուղայի» գրքի պատմությունը**
- 8 **Իրանահայության պատմության մտացած էջեր Ռոբերթ Սաֆարեան**
- 9 **Գիրքի հրատարակությունները մէկ հայացքով**
- 11 **Յարութիւն Տէր. Յովհաննէանի կենսագրությունը**
- 12 **Նախաբանից Յարութիւն Տէր. Յովհաննէան**
- 13 **Զուղայի բաժանման պատճառներն ու աներածությունը Յարութիւն Տէր. Յովհաննէան**

Պ ա ր ս կ ւ ր ւ ւ ն ք ա ժ ի ն

2	Այս համարի պարսկերէն էջերում		Լուսագիտութիւն		Ռոբերթ Սաֆարեան
3	ԻԻՀ մշակույթի նախարարութեան ներկայացուցիչները երեւանում «Կեանքիս փոսորկոտ օրերը» գրքի շնորհանդեսում	5	Իրան-Հայաստան երկաթագծի նշանակությունը (ք. մաս) Սարգիս Մանուկեան	9	Երեւանը Պետո Պողոսեանի ջրաներկ գործերում
4	Ճգնաւորեանի վերադարձը Հայաստանի կամերային	6	Ամենամեծ սփիւռքը, հայերը Ռուսաստանում (ք. մաս) Մառինա Ուսատչեւա	11	Հարցազրոյց Երաժշտագետ Էմանուէլ Մելիք-Սալանեանի հետ Վարուժ Սուրենեան / Ռազմիկ Ամիրխանեան
		8	Կենցաղը որպէս մշակույթ		

<p>Յոյս Հասարակական-մշակութային երկշաբաթաթերթ</p> <p>Արտօճատի՝ Լեւոն Ահարոնեան</p> <p>Խմբագիր՝ Ռոբերթ Սաֆարեան</p>	<p>Խմբագրական կազմ՝ Քարմեն Ազարեան, Լիա Խաչիկեան, Գարուն Սարգսեան, Արմինե Մելիք-Իսրայելեան</p> <p>Պեղարւեստական ձեւաւորում՝ Լիա Խաչիկեան</p>	<p>Հայերէն բաժնի սրբագրիչ՝ Քարմեն Ազարեան</p> <p>Կայք Քաջիկ Սաֆարեան</p> <p>Մարգական Արման Տէր Ստեփանեան</p> <p>Բաժանորդագրութիւն Քաթրին Եաղուբի</p>	<p>Հասցէ՝ Թեհրան, Էնդելար պողոտայ, Վալի Ասր քառուղի համար 1048 66495180 66492693</p> <p>Հեռախօս-հեռապատճեն՝ 66495208</p> <p>hooy@inbox.com www.hooy.com</p>
---	--	---	--

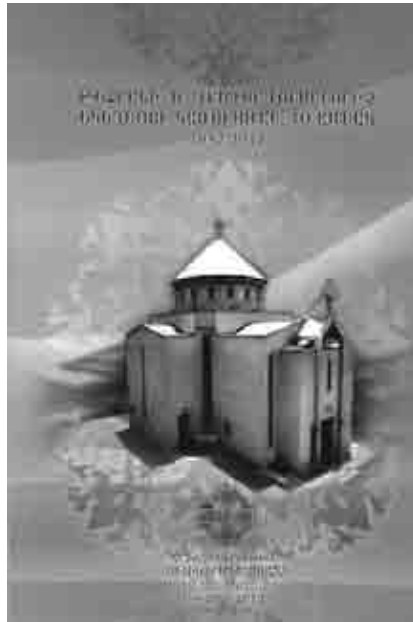
ՅՈՎԻԿ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ ԱՇԽԱՏԱՍԻՐՈՒԹԵԱՄԲ ԼՈՅՍ Է ՏԵՍԵԼ «ԹԵՂԵՆԻ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱԼՈՐԻՉ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԿԱՌՈՒՅՄԱՆ ՅՈ-ԱՄԵԱԿ» ԳԻՐՔԸ

Շնորհակալութեամբ ստացել ենք Յովիկ Մինասեանի աշխատասիրութեամբ լոյս տեսած Թեհրանի Մաջիդիէ (Ձէյթուն) թաղամասի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցու պատմութեանը նւիրած գունաւոր եւ պատկերազարդ գրքոյկը: Ստորեւ ներկայացնում ենք հատածներ այդ գրքից:

«Ինչ վերաբերում է Մաջիդիէ (Ձէյթուն) քաղաքամասին, նշենք, որ այն Թեհրանի հայաբնակ քաղաքամասերից մէկն է, որի հիմքը դրել է դեռ 1950-ական թականներին, երբ 1946 թականի Հայաստան ներգաղթը կասեցւում է եւ մեծ թուով հայեր Իրանի հայաբնակ գաւառներից ու Թեհրանի տարբեր շրջաններից բնակութիւն են հաստատում այս քաղաքամասում:

Սկզբնական շրջանում քաղաքամասը զուրկ է եղել ամենանախնական հնարաւորութիւններից, սակայն ազգային իշխանութիւնների, բարեգործական միութիւնների եւ ազգանէր բարերարների նիւթական ու բարոյական օժանդակութիւնների շնորհիւ՝ այն աստիճանաբար ամէն տեսակէտից զարգացում է արձանագրում:

1956 թականին Ձէյթուն քաղաքամասում բնակւում էին 150 հայ ընտանիքներ, որոնք ունէին 93 դպրոցական տարիքի աշակերտներ: Այդ իսկ պատճառով միտք է յղացւում՝ հիմնելու մի ազգապատկան կրթօջախ, որի անհրաժեշտութիւնը խիստ զգալի էր: Այս ցանկութիւնն իրականանում է քաղաքամասի առաջին դպրոցը՝

«Շիրւանգաղէ» անւամբ, որը հետագայում վերանւանւում է «Արարատ»: Հետզհետէ այդ դպրոցում են կենտրոնանում քաղաքամասի ազգային-կրօնական եւ մշակութային բոլոր աշխատանքները, նաեւ այն մի առ ժամանակ ծառայում է որպէս եկեղեցի: 1981 թականից եկեղեցական արարողութիւնները կատարւում են «Սուքերեան» սրահում, մինչեւ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցու աշխատանքների սկսումը՝ 1983 թականին:

Ձէյթուն քաղաքամասի հայ բնակչութեան մեծ փափագն էր եկեղեցի ունենալը: Երկար սպասելուց յետոյ՝ վերջապէս իրականացաւ այդ ցանկութիւնը եւ նրանք բախտ ունեցան՝ տեսնելու մի եկեղեցի, ուր կարող էին իրենց աղօթքները մատուցել Աստծուն: Եկեղեցու հողամասը գնելու նպատակով Տէր Գրիգոր աւ. քինյ. Տէր-Պետրոսեանի նախագահութեամբ եւ քաղաքամասի մի շարք

ազնւահոգի անձանց օժանդակութեամբ 1979 թականին կեանքի կոչւեց Հանգանակիչ մարմին, որը կարճ ժամանակահատուածում քաղաքամասի բնակիչներից հանգանակեց 1,400,000 թուման: Այս գումարին աւելացւեց Թ.Հ.Թեմական խորհրդի ներդրած գումարը, որով գնւեց 1600 քառ. մետր տարածութեամբ հողամաս: Հետագայում Թեմական խորհրդի միջոցով գնւեցին յարակից երկու բնակարաններ, որոնցով ներկայում եկեղեցու տարածքը կազմում է 1834.5 քառ. մետր: Ունի ընդհանուր առմամբ 450 քառ.մետր կառուցւածք, իսկ եկեղեցուն յատկացւած կառոյցը կազմում է 340 քառ.մետր: Գմբէթի բարձրութիւնը յատակից 19.90 մետր է, որը ամենաբարձրն է Թեհրանի հայոց միւս եկեղեցիների գմբէթների համեմատ: Եկեղեցու երկարութիւնը շուրջ 26 մետր է, լայնքը՝ 19.30 մետր: Կառուցման համար օգտագործւել են՝ մետաղ, աղիւս եւ ցեմենտ շինանիւթերը:

Եկեղեցու զանգերը բերւել են Արաքի Ս. Մեսրոպ եկեղեցուց, որոնցից մէկի վրայ մակագրւած է 1896 թականը:

Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցու հողի օրինութեան արարողութիւնը կատարւեց 1976 թականին:

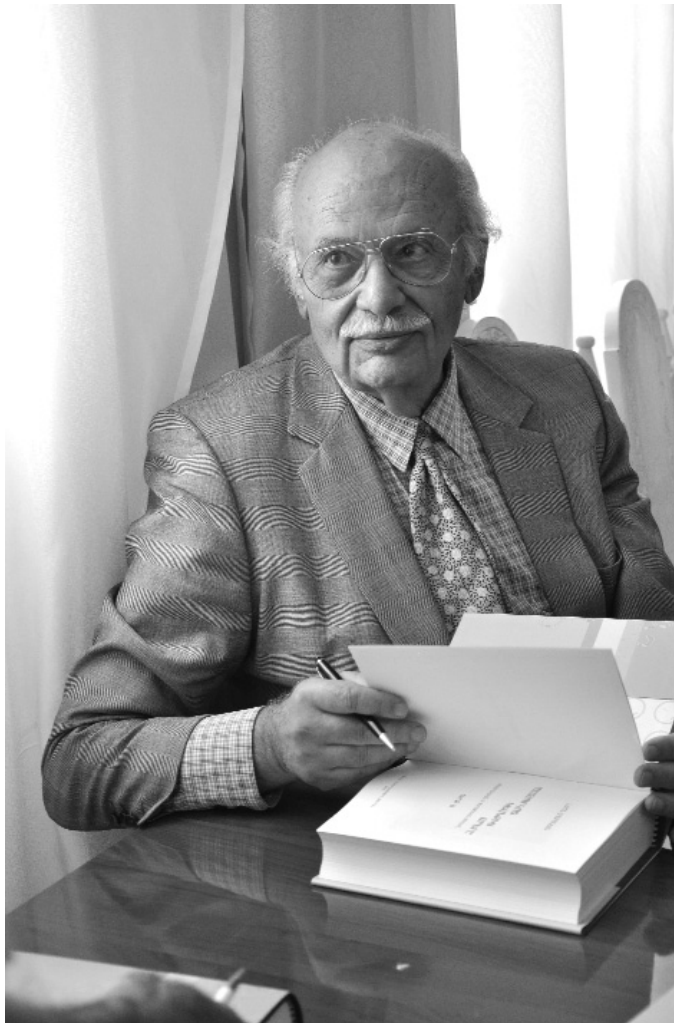
Եկեղեցու կառուցման աշխատանքներն աւարտւեցին 1982 թականի ամռանը: Օծումը կատարւեց 1983 թականի ուրբաթ Յունւարի 14-ին՝ Թեհրանի թեմի ժամանակի առաջնորդ Տ. Արտակ արք. Մանուկեանի ձեռամբ:

ԳԻՆԵՉՈՆ - ՇՆՈՐՀԱՆՂԷՄ՝ ԼԵՒՈՆ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ «ՓՈԹՈՐԿՈՏ ԿԵԱՆՔԻՍ ՕՐԵՐԸ» ԳՐՔԻ

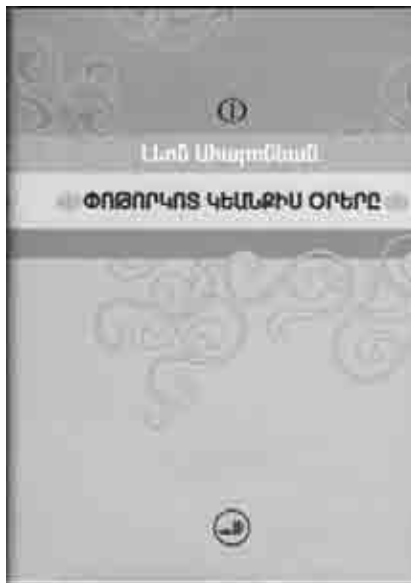
Արմինե Մելիք-Իսրայելեան

Մայիսի 30-ին Հայաստանի Ազգային Պատկերասրահում տեղի ունեցաւ իրանահայ ազգային գործիչ, յայտնի գոծարար, բարերար, մտաւորական Լեւոն Ահարոնեանի «Փոթորկոտ կեանքիս օրերը» հայերէն երկհատորեակի գինեձօն-շնորհանդէսը: Հայրենի զեղաշուք արւեստի կենտրոնի հանդիսութիւնները սրահը պարուրել էր տօնական մթնոլորտով, բաւականին յագեցած եւ արւեստաշունչ մթնոլորտով:

- Ազգային պատկերասրահը շատ մեծ զգացմունքով եւ յարգանքով իր սրահների տակ ընդունում է մի մեծ մարդու, մեծ բարերարի ու ազգային գործիչ, որի հրաշալի գրքին ծանօթ եմ եւ ուզում եմ շնորհաւորել Լեւոն Ահարոնեանին իր մեծ կեանքի համար եւ համոզւած եմ, որ այսօր իրենց ելոյթներով հանդէս եկողները կը ներկայացնեն Լեւոն Ահարոնեանի գրքի բովանդակութիւնը, իսկ ես ուրախ եմ ընդունել մեր յարկի տակ հրաշալի մարդուն, - իր ելոյթում նշեց պատկերասրահի տնօրէն, զեղանկարիչ, պրոֆեսոր Փարաւոն Միրզոյեանը, որի ողջոյնի խօսքով սկսեց գրքի եւ հեղինակի ներկայացումը հիւրերին: Ներկաների եւ իրենց խօսքով հանդէս եկողների մէջ էին հայ մտաւորականներ, քաղաքական եւ պետական գործիչներ, հոգեւոր բարձրաստիճան դասի ներկայացուցիչներ: Իրենց ողջոյնի

խօսքն էին բերել հեղինակին եւ Իրան-Հայաստան բարեկամութեան լաւագոյն ջատագովին նաեւ պարսիկ մտաւորականներն ու գործիչները, կրօնական փոքրամասնութիւնների հարցերով յանձնաժողովի նախագահ պարոն Սաիդ Թաղաւին եւ Իրանի հրատարակչութեան պատասխանատու դոկտոր Վասֆին իրենց ելոյթներում անթաքոյց ներկայացրեցին իրենց հիացմունքը Լեւոն Ահարոնեան պատւաւոր հայի ու Իրանի պատւաւոր քաղաքացու հանդէպ, ինչպէս նաեւ արժեւորեցին այն հսկայական աշխատանքը, որի շնորհիւ պարսիկ եւ հայ ընթերցողն առիթ ունի առընչելու այս երկհատոր մենագրութեան հետ, որը լինելով հեղինակի կենսագրական պատումը, հասարակական եւ քաղաքական յուշագրութիւն է եւ արժեքաւոր տեղեկատու հանրագիտարան երկու ազգերի յարաբերութիւնների ու իրանահայ համայնքի պատմութեան մի անկաշառ արձանագրութիւն իր լոյս ու ստւերով: Մեծարգոյ պարոնայք ՀՀ ԱԺ պատգամաւոր Խոսրով Յարութիւնեանի, ՀՀ Բնապահպանութեան նախարարութեան փոխնախարար Արտաշէս Չիրոյեանի, Իրանի Իսլամական հանրապետութիւնում Հայաստանի դեսպան Գրիգոր Առաքելեանի ելոյթներում կարեւորում էր գրքի հեղինակի մարդկային կերպարը, նրա բարոյական ըմբռնումներն ու արարող

թիւն է եւ արժեքաւոր տեղեկատու հանրագիտարան երկու ազգերի յարաբերութիւնների ու իրանահայ համայնքի պատմութեան մի անկաշառ արձանագրութիւն իր լոյս ու ստւերով: Մեծարգոյ պարոնայք ՀՀ ԱԺ պատգամաւոր Խոսրով Յարութիւնեանի, ՀՀ Բնապահպանութեան նախարարութեան փոխնախարար Արտաշէս Չիրոյեանի, Իրանի Իսլամական հանրապետութիւնում Հայաստանի դեսպան Գրիգոր Առաքելեանի ելոյթներում կարեւորում էր գրքի հեղինակի մարդկային կերպարը, նրա բարոյական ըմբռնումներն ու արարող

Օրայ առօրե արտայայտեցին՝ Ազգային պատկերասրահի տնօրեն պրոֆ. Փառաուն Միրզոյեանը, ԻԻՀ կրօնական փոքրամասնութիւնների յանձնաժողովի նախագահ Սաիդ Թաղաւին, Իրանում ՀՀ դեսպան Գրիգոր Առաքելեանը, ՀՀ Բնապահպանութեան նախարարի ներկայացուցիչ Արտաշէս Զիրոյեանը, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ներկայացուցիչ Անուշահան Սրբազանը, ԻԻՀ Մշակոյթի փոխնախարար պրոֆ. Վասիլին, «Գրական» թերթի խմբագիր Սամէլ Կոսեանը, ԹՀԹ առաջնորդ Տ.Սեպուհ արք. Սարգսեանը

Լուսանկարները՝ Գոհար Լալայեան

ուղին: Պարոն Լեւոնի գոյութիւնը վկայում է, որ մենք հայերս ուր էլ գտնուելիս լինենք հզօրացնում ենք տւեալ երկրի մշակոյթը, տնտեսութիւնը, մեր նպաստն ենք բերում դրական առումով, - իր ելոյթի ա-

տեսակին բնորոշ էութիւնը, որը մի գործող կամուրջ է երկու դրացի ու բարեկամ ժողովուրդների համար իր գործունէութիւնը ի նպաստ հայ-իրանական կապերին ծաւալող անհատ, որի արդիւնքն է նաեւ նրա հեղինակած երկհատոր գիրքը: ՀՀ Բնապահպանութեան նախարարի կողմից շնորհաւորանք յղելով պարոն Ահարոնեանին Արտաշէս Զիրոյեանը խօսեց Լեւոն Ահարոնեանի կողմից ՀՀ-ում բնապահպանութեանը նւիրած հարուստ գործու-

նէութեան մասին, բնութեան թանգարանի վերականգնման մասին: - Բնութեան պահպանութեան թանգարանը մի զարդ է Հայաստանում եւ այդտեղ մեծ է պարոն Ահարոնեանի ներդրումը, թէ նիւթական եւ թէ հոգեւոր առումով: Պարոն Լեւոնը մեծ անհատականութիւն է, որն իրօք փոթորկալից կեանք է ապրել եւ այդ կեանքը միայն իրենը չէ, փոթորկալից բառի մէջ ընդգրկում է ողջ հայ ժողովրդի դարաւոր ճակատագիրն ու անցած

լարտին նշեց պարոն Զիրոյեանը:

- Պարոն Ահարոնեանը մշտապես եղել է Հայաստանի Հանրապետության դեսպանատան կողքին, միշտ հաղորդակից է եղել մեր դժարութիւններին եւ մեր ուրախութիւններին, կիսել դրանք մեզ հետ: Նա իրաւացիօրէն հարիւր տոկոսով Իրանի Իսլամական հանրապետութեան քաղաքացի է եւ հարիւր տոկոսով հայ, որի շունչը մենք բոլորս զգացել ենք տարիների ընթացքում, - իր ելոյթում փաստեց ԻԻՀ-ում ՀՀ արտակարգ եւ լիազօր դեսպան մեծարգոյ պարոն Գրիգոր Առաքելեանը:

- Գրքի մասին խօսել գնահատական տալու համար նշանակում է ճանաչել հեղինակին, իսկ հեղինակին ճանաչել կարելի է ծանօթանալով գրքի բովանդակութեանը, փաստօրէն պարոն Ահարոնեանը նոյնանում է իր իսկ վրձնած կտաւի հետ, ուստի ես շնորհաւորելով հեղինակին՝ հակիրճ կը լինեմ խօսքիս մէջ՝ վարձքներդ ի կատար պարոն Ահարոնեան, - իր հակիրճ խօսքը այսպէս եզրափակեց պարոն դեսպանը:

Գեղեցիկ օրւայ մեղաւորին՝ պարոն Ահարոնեանին էր նւիրած եւ առաջին անգամ ցուցադրուող «Դամաւանդից մինչ Արարատ» ֆիլմը, ուր անսքող ներկայացւած էր բարերարի ունեցած հիմնաքարային ներդրումը հայ-իրանական կայուն յարաբերութիւնների ստեղծման ու հաստատման համար, որը սկիզբ էր առնելու Արաքսի ափին կառուցուող շարժական կամրջով, որի մանրամասներն ի դէպ կան «Փոթորկոտ կեանքիս օրերը» գրքում: Բարերարի կատարած անգնահատելիօրէն մեծ ու շնորհակալ աշխատանքի վկան եղան ներկաները ֆիլմի դիտման ընթացքում, ուր ներկայացւած էր նրա կողմից Իրանում կառուցւած հայկական մանկապարտէզը, Երեւանի Քանաքեռ Ձէյթուն համայնքի այրւած 136 դպրոցի անցեալն ու ներկան նրա տնօրինուհու խօսքով, ինչպէս նա-

եւ ՀՀ Բնութեան պահպանութեան թանգարանի այսօրը, որոնց վերակառուցման մէջ հսկայական ներդրում է ունեցել Լեւոն Ահարոնեանը: Ահարոնեան ընտանիքի կողմից Իրանում եւ Հայաստանում կատարած բարեգործութիւններն ու բարենորոգչական աշխատանքները, գործարար ներդրումներն ու մշակութային, դիւանագիտական, առեւտրատնտեսական եւ գործարար կապերի մասին խօսող ֆիլմը, որն ընդունւեց ներկաների հիացմունքով եւ բուռն ծափերով:

«Գրական» թերթի խմբագիր Սամել Կոսեանը շնորհաւորելով հեղինակին՝ իր եւ Գրողների միութեան նախագահ Լեւոն Անանեանի

քի արտայայտման մէջ ապագայի պատմաբանների թողնելով միութիւններին ու ողջունելով հեղինակին իր տքնաջան աշխատանքի համար գերաշնորհ Սրբազանը անդրադարձաւ քրիստոնէական հոգեւոր դաստիարակութեան կարեւորութեանը հայ տեսակի մէջ, որի շնորհիւ այսօր ունենք Ահարոնեանի նման անձ, բարերար ու ազգային գործիչ:

- ...Լեւոն Ահարոնեանը իր դաստիարակութիւնը իր տնից ստացել էր, շաղախւած քրիստոնէական դաստիարակութեամբ եւ դրա համար հայրենասիրական իր ապրումները զօրեղ էին, ուժեղ էին, դրա համար, այն ինչ որ իբրեւ բա-

անունից ընթերցեց վերջինիս գնահատականի խօսքը երկհատոր յուշագրութեան մասին եւ Լեւոն Ահարոնեանին յանձնեց ՀՀ Գրողների միութեան կողմից սահմանւած «Գրական Բարերար» դիպլոմը հայ գրքի տպագրութեան մէջ ունեցած մեծ ու անուրանալի աւանդի համար: Գինեծօնի արարողակարգը կատարւեց Իրանի հայոց թեմի առաջնորդ Սեպուհ Արքեպիսկոպոս Սարգսեանի ձեռամբ՝ գինով օծւեցին գրքի անդրանիկ էջերը եւ շնորհաւորանքի հոգեւոր խորհուրդը փոխանցելով մեսրոպատառ եւս մի ծննդի, որ է «Փոթորկոտ կեանքիս օրերը» երկհատորեակը: Այնուհետեւ իր ելոյթում գրքի բնոյթին ու որոշ մանրամասնութիւններին նւիրւած իր կարծի-

րերարութիւն արեց իր ճակտի քրտինքով վաստկած գումարից, զանձից՝ նա իր էութիւնը խառնեց դրա մէջ: Խօսւեց 136 դպրոցի վերակառուցման մասին, այդ աշխատանքներուն ոչ միայն դրամ դրեց, ինքը նաեւ իր ճակտի քրտինքը խառնեց, ես իր հետ եղել եմ, այդ դպրոցի աշխատանքներին, բացումից քանի մը օր առաջ, երբ հեւքոտ աշխատում էր, որ հասացնէր Սեպտեմբերի մէկին... Եւ ոչ միայն այս, երբ «Ահարոնեան» մանկապարտէզի բացումը պիտի կատարւէր Ձէյթուն քաղաքամասում այնպէս պատահեց, որ այդ օրերին երանաշնորհ Գարեգին երկրորդ

ՇԱՐ. ԷՅ 16

ԳԵՂԱՆԿԱՐՆԵՐ ԵՆ ԱՆՇԵՏԱՆՈՒՄ ՆԱԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

Որքան ուսումնասիրում ենք մշակոյթի ոլորտը, այնքան սարսափելի փաստեր ենք բացայայտում: Յովհաննէս Շարամբէեանի անան ժողովրդական արւեստի (այստեղ պահպանուում եւ ցուցադրուում են հայկական դէկորատիւ-կիրառական արւեստի մմուշներ եւ գեղանկարչական աշխատանքներ), Սարգարապատի թանգարաններից անհետացել են արծաթեայ իրեր, հին գորգեր: Եւ զարմանալի է, որ իրաւապահները առաջօր ոչինչ չեն կարողացել բացայայտել, աւելին, շատ դէպքերում պարզապէս քրէական գործեր չեն յարուցել: 2009 թ. 3րագրանի պատկերասրահից գողացւել է 18 գեղանկար: Իսկ հայ իրաւապահները անզօր են այս յանցագործութիւնը բացայայտել, քրէական գործը «մահացել է»:

Հայաստանի թանգարաններում ամենատարածւածը բնօրինակ աշխատանքները կրկնօրինակներով փոխարինելն է: Իսկ բնօրինակները, բնականաբար, վաճառուում են կամ յայտնուում որեւէ պաշտօնեայի տանը: Այդպիսի իրավիճակ է գրեթէ բոլոր թանգարաններում: Այս պատճառով մի շարք հիմնարկներում տնօրէնի կամ աւանդապահների փոփոխութեան ժամանակ նոյնիսկ չի յաջողւում ընդունում-

«Արհաւիրք», Վլադիմիր Մարգարեան (120 x 90) 1989

յանձնում կատարել:

«Ցուցահանդէսային կենտրոն» ՊՈԱԿ-ից կորել եւ փոխւել են բազմաթիւ գեղանկարներ, արծաթէ իրեր: Միմաս Աւետիսեանի որդու՝ Արմանի խօսքով, այդ կենտրոնում գտնուող Միմասի 9 նկարներից 8-ն անհետացել է, իսկ մէկը կախւած է փոխնախարար Արեւ Սամուէլեանի աշխատասենեակի պատին: Արմանն ասում է, որ այս փաստի առթիւ քրէական գործ չի յարուցել:

«96-98 թթ. պարզեցինք, որ չկան, այն ժամանակայ փոխնա-

խարար Կարէն Արիստակէսեանի օգնութեամբ: Այդպէս էլ ոչ մի տրամաբանական պատասխան չստացանք: Ես համոզւած եմ, որ այդ նկարները Հայաստանում չեն», - ասում է Արման Աւետիսեանը:

Անհետացած բազմաթիւ ցուցանմուշներից են Վոլոդեա Մարգարեանի (Վալմար) «Արհաւիրք», Թադէոս Գեւորգեանի «Մ. Նալբանդեան», Խաչատուր Իսկանդարեանի «Վ.Ի.Լենին», Գրիգոր Ազիզեանի «Կարբիտագործներ», Խաչատուր Եսայեանի «Առեւտրի

«Աղքատ հովիւր», Վլադիմիր Մարգարեան (60 x 50):

Լաչինից բերւած կտաւը: Կտաւի վրայ գրւած է «Հովիւր», վրայից աւելացւած է «Աղքատ» բառը, արդիւնքում ստացւել է «Աղքատ հովիւր», չափսերը՝ 60 x 50:

Իսկ պիտակի վրայ ռուսերէնով գրւած է «Աղքատ», չափսերը՝ 130 x 90

շարք», Բարդուխ Վարդանեանի «Ձմեռը Ջանգուլի կիրճում» ստեղծագործութիւնները, իսկ Միեր Աբեղեանի «Բիւրականում» նկարը եւ Էդուարդ Իսաբէկեանի «Աշտարակի քրաղացի մօտ» նկարը փոխաւած են: Ցանկը կարելի է անվերջ շարունակել: Այստեղ նշւած հեղինակները խոշոր արւեստագէտներ են եւ մեծ ճանաչում ունեն թէ Հայաստանում, թէ արտասահմանում:

Վալմարի «Արիաւիրք» նկարը փոխարինւել է հեղինակի «Յովիւ» նկարով (մանրամասն տես նկարներում):

14 Յունիսի, 2012

ԳԼԽԱՒՈՐ ԴԱՏԱԽԱՁՈՒԹԻՒՆՆ ԱՐՉԱՎԱՔԵԼ Է

Յունիսի 14-ին «Պետական թանգարաններից, մշակոյթի նախարարութիւնից գեղանկարներ են անհետանում, եւ ոչ ոք չի պատժուում» յօդւածով «Յետք»-ն ահազանգել էր, որ մշակոյթի նախարարութեան ենթակայութեան տակ գտնուող թանգարաններից անհետանում են նկարներ, քանդակներ, հին գորգեր ու զարդեր, բայց որեւէ մէկն այդպէս էլ չի պատժուում: Արդէն այսօր հրապարակւեց «Յետք»-ի հաղորդումը յանցագործութեան մասին, եւ ներկայացւեց պետական ունեցւածքի թալանի եւս երկու փաստ:

Ի պատասխան՝ գլխաւոր դատախազի մամուլի քարտուղար Սոնա Տնուգեանը «Յետք»-ի ներկայացրած հաղորդման մեկնաբանութիւնների դաշտում քիչ առաջ գրել է. «Տեղեկացնում են, որ թէ նշւած հրապարակումը եւ թէ նախորդը՝ թողարկւած 14.06.12 թ., ՀՀ գլխաւոր դատախազի ցուցումով ուղարկւել է օրէնքով սահմանւած կարգով ընթացք տալու»:

Աղբիւր՝ www.hetq.am

1993 Թ. ՅՈՒՆԻՍԻ 12-ԻՆ ՉՈՂԻՆՅՈՒՆԻ ՄՈՆԹԵՍԵԼՆԵԱՆԸ

Էդիկ Բաղդասարեան

Վաղ առաւօտեան Լեռնային Ղարաբաղի Մարտունու ինքնապաշտպանական ուժերը սկսեցին Ադրբեջանի Աղդամի շրջանի մի քանի գիւղերում տեղակայւած ռազմական յենակետերի ոչնչացման գործողութիւնը:

Ամէն ինչ յաջող էր ընթանում: Կէսօրին գործողութիւնն աւարտւած էր: Մոնթեն, Կոմիտասը, Սարիբէկը, Սարօն, Հովիկը եւ Գեւորգը «Վիլիս»-ով մտան Մարգիլի գիւղ: Տարածքը գննելուց յետոյ նրանք պէտք է որոշէին նոր դիրքերի տեղերը:

Խաչմերուկում գրահամեքենայ նկատելով՝ «Վիլիս»-ը կանգնեց: Մօտ 40 մետր հեռաւորութեան վրայ գտնուող գրահամեքենայի շուրջ խմբւած էին զինուորներ: Կոմիտասը, որ ադրբեջանական զինուորական համազգեստով էր, դուրս եկաւ մեքենայից, քայլեց նրանց ուղղութեամբ: Նա գոռաց՝ հայե՞ր էք:

Դիմացիմները ադրբեջաներէնով պատասխանեցին՝ ոչ: Կոմիտասը յետոյ պատմում էր. հարցնելու պահին արդէն գիտէր, որ թշնամու զինուորներն են: Նա կրակելով ետ քաշեց: Մեքենայում գտն-

ւողները դուրս նետուեցին եւ կրակելով սկսեցին դիրքաւորուել: Թշնամու աւտոմատաւորներին միացաւ գրահամեքենայի խոշոր տրամաչափի գնդացիորդ:

Առաջին կրակոցի ժամանակ տղաները պառկած էին: Մոնթեն վազեց դէպի կողքի տան պատը: Լսւեց գնդացիի երկրորդ կրակոցը: Կպել էր պատին... Բեկորի մի մեծ կտոր մխրճւել էր Մոնթէի գլխի մէջ: Տղաներից չորսն արդէն վիրաւոր էին: Հովիկը Մոնթէին գրկած՝ ռացիայով օգնութիւն կանչեց. 00-ն չկայ, 00-ին խփել են... Հրամանատարի կողքին դիրքաւորուելով՝ նրանք շարունակեցին դիմադրել: Օգնութեան հասած ուժերը ադրբեջանական ջոկատին ոչնչացրին, ադրբեջանցի զինուորներից մէկին գերի վերցրին: Հետախուզութեան պետը՝ Սարիբէկ Մարտիրոսեանն արդէն արիւնաքամ էր եւ հիւանդանոց հասցնելուն պէս մահացաւ:

Աղբիւր՝ www.hetq.am

«ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՆՈՐ ԶՈՒՂԱՅԻ» ԳՐՔԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

ԻՐԱՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՍՈՌԱՅԻԱՏ ԷԶԵՐԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ռոբերթ Սաֆարեան

Հրաշալի պատմական աշխատություն է Յարութին Թ. Տէր Յովհաննեսի Նոր Ջուղայի Պատմությունը:

Ընդհանրապես ասում է, որ Շահ Աբբասը Հայերին բերեց Իրան եւ նրանց կալածներ եւ հնարաւորութիւններ ընծայեց եւ հովանաւորեց, ինչի արդիւնքում բարգաւաճեց եւ հարստացաւ Նոր Ջուղան, հիմնականում իր վաճառականների հարստանալու արդիւնքում: Ասում է նաեւ, որ Շահ Աբբասի միջոցով հայերի գաղթը Իրան բռնագաղթ էր, որի ընթացքում գոհեցին հազարաւոր մարդ: Յարութին Յովհաննէանը պատմում է իրականութեան երկու կողմի մասին էլ: Թէ՛ նկարագրում է բռնագաղթը, թէ՛ հայերի հաստատումն ու բազաւաճումը Նոր Ջուղայում: Նա բացատրում է Շահ Աբբասի հակասական եւ երկկողմանի, բարիացական եւ միաժամանակ բռնապետական, վերաբերմունքի պատճառները:

Սաֆաւեան թագաւորութեան վերջին արքայ՝ Շահ Սուլթան Հուսէյնի օրերից սկսում է Նոր Ջուղայի անկումը. վաճառականները եւ արհեստաւորները սկսում են թողնել Ջուղան եւ գաղթել Բուշեհր, Բասրա եւ այլ համեմատաբար ապահով քաղաքներ: Նրանց բնակարանները մնում է թափուր եւ քաղաքն սկսում է աւերել, բնակչութիւնը պակսել: Գաղթողները չէին կարողանում վաճառել իրենց տները կամ ծախել տան կահկարասին: Ահա այս մասին հետեւեալն է գրում «Պատմութիւն Նոր Ջուղայի» հեղինակը. «...չորեքպատիկ վարձով ջորեպաններ վարձելով, գիշերւայ մէջ ելնելով՝ հեռանում էին Ջուղայից, իրենց ճամբորդութիւնը կատարում էին զոյգ իջեւաններով եւ փութարշաւ, որ չլինի թէ փնտրողները հետապնդեն նրանց, բռնեն եւ վերադարձնեն Ջուղա: Իրենց տներից մեկնելու ժամանակ փակում էին դուռը եւ բանալին ձգում էին տանիքները, բոլոր կարասիները լքե-

լով դրանց մէջ եւ իրենց հետ վերցնելով միայն թեթեւակշիռ եւ թանկարժէք ստացւածքներ»:

Ջուղայի դէմ հալածանքն ու ճնշումները Նադեր Շահի օրօք հասնում են իրենց գագաթնակէտին, սակայն Քեարիմ Խանի ժամանակներում քիչ թէ շատ մեղմանում են: Շահ Աբբասի օրօք հայերի բռնագաղթի եւ Իրանի սահմանադրական յեղափոխութեանը հայերի մասնակցութեան միջեւ ընկած համարեա երկու դարերի մասին քիչ բան գիտենք եւ այս գիրքը այդ առումով վստահելի աղբիւր է համարւում:

Կրօնափոխութեան սպառնալիքը զգալի է եղել բոլոր շրջաններում: Դա, երեւի, բնական է եղել մուսուլման երկրում ապրող քրիստոնէայ բոլոր համայնքների համար: Սակայն սկսած Շահ Աբբասի ժամանակից, դա չի եղել ընդհանուր քաղաքականութիւն: Յամենայն դէպս, «Պատմութիւն Նոր Ջուղայի» գրքում բազմիցս խօսւում է «ուրացողներ»-ի մասին եւ ասում է, որ նրանց կողմից աւելի մեծ բռնութիւններ են գործադրել Ջուղայի հասարակ հայ բնակչութեան նկատմամբ: Ապակեգործների դէպքը (գլուխ 57) եւ Լոյս Գրիգորի մահատակութիւնը (գլուխ 29), սիմուլիկ պատումներ են, որոնք վկայում են կրօնափոխութեան վտանգի միշտ ներկայ սպառնալիքի մասին մասին:

Իսկ երբ օտար, քրիստոնէայ պետութիւնների հետ պատերազմ էր լինում, հայերը, որպէս քրիստոնէաներ, կասկածի էին ենթարկւում, որ հաւանական է օգնեն թշնամուն եւ ստիպած էին խիստ պնդումներով, մասնակագրութիւններով եւ այլ միջոցներով ապացուցել, որ այդպէս չէ: Այս մասին լաւ օրինակ է

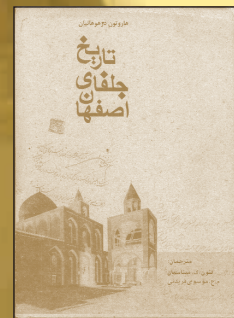
«ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՆՈՐ ԶՈՒՂԱՅԻ» ԳՐՔԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵՎ ՀԱՅԵԱՑՔՈՎ

Աշխատասիրեց Յարութին Թ. Տեր Յովհաննեանը (1828-1871)

1880 առաջին հրատարակություն

1976 Աշխարհարարի քարգմանության առաջին հրատարակություն. քարգմանիչ՝ Պողոս Քինյ. Պետրոսեան. Նախաբանը՝ Ա. Ամուրեանի

2000 Պարսկերէն քարգմանության հրատարակություն. քարգմանիչներ՝ Լ. Մինասեան, Մոհամմադալի Մուսաի Ֆարիդանի. հրատարակչություն՝ «Զենդէռուր»

2008 Սրբազրած հրատարակություն. Բարգէն Եպս. Չարեանի նախաբանի համաձայն. «... ենթարկել է որոշ լեզական և քարգմանական սրբագրությունների ու պատշաճեցումների». Խմբագրութեամբ՝ Թովմա Սրկ. Գալստանեանի. Նոր Զուղա.

1856-ին տեղի ունեցած Իրանի եւ անգլիացիների միջեւ կռիւը (գլուխ 66):

Տէր Յարութիւն Յովհաննէանը իր գիրքը շարադրելիս, հետաքրքրւած է միայն իրականութիւնները արձանագրելով, եւ շատ լուրջ հետեւում է պատմագրութեան այս սկզբունքին: Նա հոգեւորական է, բայց այս գրքում հրապարակ չի գալիս որպէս քրիստոնէայ քարոզիչ, այլ որպէս անաչառ պատմաբան: Այս գրքում չկայ մերօրեայ իմաստով ազգային գաղափարախօսութիւն՝ անկախ հայրենիքի ստեղծում կամ վերադարձ հայաստան: Մեր օրերի պէս, եթէ գնում

էին Ջուղայից, գնում էին աւելի հեռու: Չկայ բռնութիւնների դէմ պայքարելու միտում, կայ միայն գլուխը պահելու, գոյատեւելու հարց եւ ժողովրդի օրաւոր աղքատացում:

Իհարկէ չնոռանանք, որ խօսքը ֆեոդալական միապետական բռնակալութեան մասին է, ուր կամայականութիւնները եւ առօրեայ հալածանքը, կեղեքումները եւ հարկահաւաքները օրէնք էին եւ դրանց էր ենթարկւած երկրի ողջ բնակչութիւնը, ոչ միայն հայերը: Միայն թէ հայերի համար կրօնական տարբերութիւնը մի աստիճան եւս ծանրացնում էր նրանց վիճակը:

Պատկերներ այսօրայ Նոր Ջուղայից: Ինչպէս Տէր Յովհաննէանի գրքում նկարագրւած զանազան շրջաններում, այսօր եւս արտագաղթը աներաժութիւն է պատճառում Իրանի ամենակարեւոր հայկական բնակավայրին: Պատկերների խորքում լքւած տների փլման սեմին գտնող պատերը, փակ դռներն ու դատարկ պատուհանները դրա մասին են վկայում:

ՅԱՐՈՒՔԻՆ ՏԵՐ ՅՈՎՀԱՆՆԵԱՆԻ ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Նոր Ջուղայի պատմության բազմավաստակ հեղինակ հանգուցեալ պարոն Յարութին Թ. Տեր Յովհաննեանցը Տեր Յովհաննեանց ազգատոհմից էր, նրա հայրն է հանգուցեալ պրն. Թադէոս Յարութինեանը, որի մասին ինքն իսկ հակիրճ յիշատակութիւն է անուան այս պատմության առաջին հատորի 24-րդ գլխի 9-րդ յօդուածում:

Յարութին Թ. Տեր Յովհաննեանցը ծնել է Պարսկաստանի Սպահան քաղաքի Նոր Ջուղայում, Փրկչական 1828 թի Փետրուարի 14-ին: Հազիւ 8 տարեկան էր, երբ նրա հայրը Պրն. Թադէոսը, 1836 թին, նրան իր հետ վերցնելով՝ տանում է Հնդկաստանի Կալկաթա քաղաքը եւ որոշ ժամանակով աշակերտութեան է տալիս տեղի Հայոց Մարդասիրական ճեմարանում, որտեղ հռչակաւոր ուսուցիչ Պրն. Յովհաննէ Արզալեանցի դաստիարակութեամբ՝ նա սովորում է ընթերցանութեան եւ մասնաւոր ուսուցումների սկզբունքները: 1839 թին, իր հօր հետ կրկին վերադառնում է Ջուղա եւ մտնելով տեղի «Սամեան Ամենափրկչեան» կոչուած դպրոցը, որ ժամանակին հաստատուած էր մադրասաբնակ բարեյիշատակ հանգուցեալ Պրն. Գրիգոր Սամեանցի օժանդակութեամբ, կրթեց այդ ուսումնարանի վարժապետ յարգոյապատիւ Պրն. Յովհաննէ Ա. Ջօհրապեանցի խնամատարութեամբ, որը հմուտ էր Ս. Գրքի, քերականութեան, թարգմանութեան, հաշիւապահութեան, գեղագրութեան, բարոյական իմաստասիրութեան եւ այլ բնագաւառներում, որոնք այդ ժամանակ դպրոցի ուսման առարկաներն էին, որոնց մասին ինքն եւս յիշատակում է այս պատմության երկրորդ հատորում: Որովհետեւ ինքը եւ աշխոյժ պատանի էր, իր ջանասիրութեամբ եւ մեծ ուշադրութեամբ լաւագոյն կերպով իւրացրեց ուսուցմունքների սերմերը եւ պտղաբերեց արդիւնաւէտ արգասիքով, որի մասին գիտնական Մեսրոպ Դ. Թադիադիանցը Կալկաթայի «Ազգասէր Արարատեան» լրագրի 1850 թի Յունուարի 15-ի թիւ 64-ի 506-րդ էջում դպրոցի ուսումնասէր աշակերտների գովասանքով է յիշատակում եւ ասում. «Որոնք հետզհետէ Նոր Ջուղայ բերեցին նախկինի փառքի համբաւին արժանի հայրենական գրագիտութեան պտուղները»:

Արդէն նրա գրածքների նորաբողբոջ արդիւնքները, արձակ եւ չափածոյ բանահիւսութիւններով, սկսել են փայլել յիշեալ լրագրի էջերում, որոնք յայտնի են ընթերցողներին:

Գովելի էր նա՝ պատանի հասակում իր պարկեշտ եւ առաքինի համեստութեան համար, որով սիրելի էր բոլորին եւ տիպար բարոյականութեան բարի օրինակ էր իր ընկերներին: Այդ տարիքում ծնողներից որբանալով՝ իր վրայ է ծանրանում տան կառավարման

առօրեայ հոգսերը եւ այլեւս չկարողանալով երկար ժամանակ յաճախել ուսումնարան, հակառակ իր իղծով լի եռանդին, ստիպեց դուրս գալ այնտեղից, այնուհետեւ զբաղելով մասնաւոր առեւտուրով:

1851 թին, Տեր Թադէոս Արքեպիսկոպոս Բեզնագարեանի Ս. Ամենափրկիչ Վանքի առաջնորդութեան առաջին տարում, նրան յանձնեց Վանքի ատենադպրութեան պաշտօնը: Այս գործի մէջ իր քաջ հաւատարմութեամբ եւ գովելի պաշտօնավարութեամբ սիրելի եղաւ Առաջնորդին, որը շատ անգամներ ժողովրդի խնամքի եւ վանական գործերի կառավարութեան համար խորհրդակցում էր նրա հետ:

Նա խիստ նախանձնախնդիր էր իր հայրենիք Ջուղայի եւ Ս. Վանքի բարի համբաւի նկատմամբ, եւ ամբողջ հոգով ջանանում էր ծանուցել այդ, եւ եթէ որեւէ իրողութեան մէջ մի սխալութիւն էր նկատում՝ վշտանում եւ խիստ տխրում էր: Նրա այս զգացմունքները յայտնի կը լինեն ընթերցողներին՝ այս պատմության մէջ գրի առած բոլոր դէպքերից: 1855 թի Փետրուարի 27-ին նա ամուսնացաւ հանգուցեալ Աւետիք Թ. Կրտեանի դստեր՝ Վարդուհու հետ եւ ունեցաւ հինգ աղջիկ եւ երկու տղայ զաւակներ: Յուսալի է նրանց մէջ տեսնել իրենց ծնողների քաղցրաբարոյութիւնն ու ջերմ հայրենասիրութիւնը:

Յարութին Թ. Տեր Յովհաննեանցի աշխատասիրութիւնը յայտնի է, որովհետեւ անխոնջ վաստակով կատարած Վանքի ատենադպրութեան ծանր պաշտօնից, սրտնեռանդ բաղձանքով ժամանակ առ ժամանակ շարադրած հեղինակութիւնների եւ բանասիրական գրածքների աշխատանքներից բացի, որոնց մասին ներքեւում անդրադարձ կայ, մնացած ազատ ժամանակներում ինքը թոյլ չէր տալիս անգործութեամբ մնալ, այլ իր առօրեայ պէտքերը հոգալու համար զբաղում էր մասնաւոր առեւտրական գործով թէ՛ Ջուղայում եւ թէ՛ զանազան վաճառելիքներ ուղարկելով հեռաւոր քաղաքներ, որոնց փոխարէն բաւականաչափ շահ ապահովեց եւ կարողացաւ որոշ դրամազուլիս կազմել՝ իր եւ իր մահից յետոյ ընտանիքի ապրուստի համար:

1871 թի Մայիսի 14-ի գիշերը, մօտ արշալոյսին, ի տխրութիւն եւ վիշտ բոլոր բարեկամների եւ հայրենակիցների, անկողնում հարբուխից յանկարծամահ կաթածահար լինելով՝ 43 տարեկան հասակում զրկեց կեանքից եւ յաջորդ օրը հանդիսաւոր յուղարկաւորութիւնից յետոյ, ամփոփեց հանգստեան գերեզմանում՝ Ջուղայի ազգային հանգստարանում, իր ընտանիքի ննջեցեալների մօտ:

ԳՐԷԻ ԵՄԽԱԲԱՆԻՑ ԻՆՉՈՒ ԳՐԵՅԻ ՆՈՐ ԶՈՒՂԱՅԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Յարութին Տեր. Յովհաննան

Ա) Նոր Ջուղայի մեծաշուք փառքի նախկին համբաւը, նրա մեծահամբաւ բնակիչների ունեւորութեամբ եւ երեւելի վաճառականների արժանայիշատակ մեծագործութեամբ հռչակած, եւ ներկայի յեղաշրջւած վիճակը՝ աւերակների եւ ամայութեան ցաւալի տեսքը, գրգռեցին իմ սրտի հետախոյզ փափագը՝ լաւ հասկանալու դրա պատահարները: Այդ մասին պատմագրական գիրք չգտայ՝ փափագիս գոհացում տալու համար եւ ո՛չ էլ մարեց այն զգացումը, որ արթնացել էր մէջս: Հաճելի էր ինձ խօսակից լինել ծերունիների հետ եւ հարցաքննել անցեալի խնդիրների մասին, որոնցից ո՛չ մէկ օրինակի մասին որեւէ բան չէի լսել դէպքերի պատմութեան մէջ, որով աւելի յաճախակի էր դառնում ներութիւնն ու գրգռածութիւնը:

Բ) Ինձ հաւանական է թուում, որ Առաքեալ Վարդապետից յետոյ, Ջուղայի հայրենակիցներից ոչ մէկն ուշադրութիւն չդարձրեց իւրաքանչիւր մի ժամանակում արձանագրելու պատահած լաւ եւ վատ դէպքերը, որի պատճառը տեղեկանում են Ս.Ամենափրկիչ Վանքի հոգաբարձուներ՝ Յակոբ եւ Պօղոս Վարդապետների կոնդակներից, գրւած ազարիայի 132 (1746) թւին. «...Երկրորդ շինութեանը (Ջուղայի) ժողովրդի կրած անտանելի նեղութեան եւ անպատմելի չարչարանքների վշտի մասին ձեզ պատմելու է նւիրակը, որոնք չէր կարելի գրի առնել՝ ահի եւ երկիւղի պատճառով»:

Հայր Միքայէլ Չամչեանը, 1787 թւի Յունւարի 15-ին մի նամակ է գրում գիտնական պարոն Յարութին Սահակեան Աղանուրեանցին՝ նրանից խնդրելով ուղարկել պարսից թագաւորների անունները՝

նրանց գահակալութիւնների ժամանակագրական ծանօթութիւններով, որից յետոյ աւելացնում է ասելով. «Լսել էի թէ Առաքել պատմագրից յետոյ, Յակոբ անունով մի քահանայ եւ մի ուրիշ քահանայ՝ Աւետիք անունով, Ջուղա գալով, գրել են Ջուղայի դէպքերը: Եթէ իրապէս կան այդպիսի գրւածքներ՝ տւէք օրինակելու»: Եթէ իրապէս եղել են այդ երկու պատմիչները, որոնց մասին յիշատակում է Հայր Միքայէլը, բոլորովին անծանօթ չէին մնալու նրանց գործերը, եւ Հայր Միքայէլը, եթէ ստացած լինէր նրանց գրութեան օրինակը, իր պատմագրութեան մէջ Ջուղայի պատմութիւնից, աւելի ճոխութեամբ կը գրէր:

Կարգից դուրս չեն համարում յայտնելու, որ Ջուղայեցի Ստեփանոս Եպիսկոպոսի առաջնորդութեան ժամանակ, 1688 թւին, Յիսուսեան կարգից մէկը՝ Յակոբ Վարդապետ անունով, եղել է Ջուղայում, որը կաթոլիկների դէմ լուսաւորչական հայերի ունեցած խռովութեան պատճառով իր միւս պաշտօնակիցների հետ հալածելով՝ պարսից շահ Սուլէյման արքայի հրամանով վտարեց Ջուղայից: Նա մի փոքրիկ գրքոյկ էր գրել՝ նպատակ ունենալով Ստեփանոս Առաջնորդի անվայել գործերը յայտնելու, սակայն իր թշնամական ոճը փոխարէն Առաջնորդի գործերի անվայելչութիւնը ցոյց տալու, իր խռովայոյզ չարութեամբ գրգռած՝ եղբայրատեսաց բնաւորութեան նկարագիրն է ներկայացնում:

Նա իր բանակուի ընթացքում համառօտ կերպով է անցնում իր ժամանակի Ջուղայի որոշ խնդիրների պատահարներից, որ նշանակելու ենք իրենց պատշաճ տեղերում:

ԶՈՒՂԱՅԻ ԲԱԾ

Ա) Թէեւ պատմութեանս մէջ գրեցին Ջուղային պատահած դժբախտութիւններն ու հարստահարութիւնները, եւ տեղեկացւեցին դրանց սկիզբ առնելու պատճառները, սակայն յարմար համարեցի այս գլխում աւելի ամփոփ եւ բացայայտ նշանակել եւ պարփակել բեկումնի պատճառները: Յոյսով են, որ ոչ պախարակի այս պարզաբանութիւնը՝ իբրեւ պատմութեան կրկնաբանութիւն, այլ ար-

Նոր Ջուղան
Տեր. Յովհաննանի օրօք
(19-րդ դարի երկրորդ կեսին).
այս եւ յաջորդ էջերի
լուսանկարները՝
Էռնեստ Հոլցեր

ԺԱՆՍԱՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐՆ ՈՒ ԱԷՐԱԾՈՒԹԻՒՆԸ (ԳՆՈՒԽ 52)

ժամի կը լինի ուշադրութեան թէ՛ որքան գովեստի արժանի են ջուղայեցիք, որոնք անչափ անտանելի հարստահարութիւնների աղէտներ կրեցին եւ տակաւին Պարսկաստանում անաղօտ եւ պայծառ պահեցին քրիստոնէական հաւատը:

Ջուղայի քանդումի պատճառներն եղել են կրկնակ տեսակի՝ ընդհանուր եւ մասնաւոր: Ընդհանուրները հրամայած էին թագաւորից եւ օրէնքներից՝ ա) Չափազանց հարկապահանջութիւն, բ) Կեղեքում, գ) Յափշտակութիւն, դ) Տուգանք, ե) Վաւաշտ բռնակալութիւն, զ) Յաւատուրացութիւն եւ ուրացողների ժառանգական իրաւասութեան օրէնքը: Մասնաւորներն էին՝ ա) Արքունի ծառանե-

րի հարստահարութիւնները, բ) Ազգային մատնութիւնը, գ) Անիրաւ վարձ եւ փոխ առած դրամի տոկոսը, դ) Բնակիչների յուսալքումը: Սրանց մասին պիտի սկսեմ անջատաբար խօսել:

Ընդհանուր Պատճառները

Բ) ա.- Հարկապահանջութեան չափազանցութեան սկիզբը աֆղաններից եղաւ եւ տեւեց մինչեւ Քարիմ խանի թագաւորութեան ժամանակ: Նադէր շահը՝ բռնակալների մէջ անյազեցողը եւ մարդկանց մէջ անկարեկիցը, ինչպէս բոլոր բռնակալութիւնների, այս մարզում եւս բոլորի չափն անցաւ:

Նադէր շահի սպանութիւնից յետոյ, կառավարական նախարար-

ների արշաւանքը կամ աւելի լաւ է ասել՝ իշխանների աւազակութիւնը՝ պարսից թագաւորական թագը կորզելու, ծանրացրեցին հարկի չափը, որովհետեւ մէկ տարւայ ընթացքում չորս թագաւորներ փոխւեցին եւ չորսն էլ հարկ ստացան ջուղայեցիներից, առանց որեւէ ժամանակ շնորհելու, վախենալով ապագայից, որ իրենց աւելի հզորագոյնից պարտւելով՝ որսը կը խլի իրենց ձեռքից:

բ.- Ինչպէս հարկապահանջութիւնը, նոյնպէս եւ կեղեքումի սկիզբն եղան աֆղանները, որ սաստկացաւ Նադէր շահի թագաւորութեան ժամանակ, եւ շարունակեց մինչեւ Քարիմ խանի թագաւորելը՝ 36 տարի: Կեղեքման հրամանը թագաւորից էր՝ ստանալ այսչափ գումար: Սրանից բացի մի ինչ որ յանցանք հիմք դնելով՝ իրաւարարներն եւս հրաման էին արձակում. այդպիսի հրաման լինում էր կամ Ջուղայի բոլոր հասարակութեան վրայ եւ կամ անհատ-անձնաւորութիւնների նկատմամբ:

գ.- Ամսից-ամիս թագաւորների փոփոխումը, սկսած Նադէր շահի վախճանումից մինչեւ Քարիմ խանի թագաւորելը՝ 10 տարի, յաղթական զօրականները, Ջուղայի վրայ յարձակւելով ինչպէս անպաշտպան տան վրայ, տնից-տուն էին մտնում, աւարի էին առնում ինչ որ պատրաստ էին գտնում, բնակիչներին նեղացնելով՝ աւելին էին պահանջում եւ ինչքան կարողանում՝ ստանում եւ հեռանում էին:

դ.- Տուգանքը կատարում էր առանձին անձնաւորութիւնների վրայ՝ ծագում առնելով քծնող մատնիչների գրպարտութիւնից: Այս երեւոյթը սաստկացաւ այն տարիներում, մինչ ջուղայեցիք յուսալքւած լքում էին իրենց տները եւ շտապում էին օտար սահ-

մաններ գնալ, որոնց ազգայիններ մատուցեանք չարախօսում էին իշխանների եւ քաղաքապետի առաջ, որոնց բռնելով՝ մեծ տուգանք էին դնում նրանց վրայ, որպէսզի պարտաւորւեն բոլոր իրենց ունեցածքը սպառել եւ կարողութեան նւազունով չկարողանան իրենց ընտանիքին այդտեղից հեռացնել:

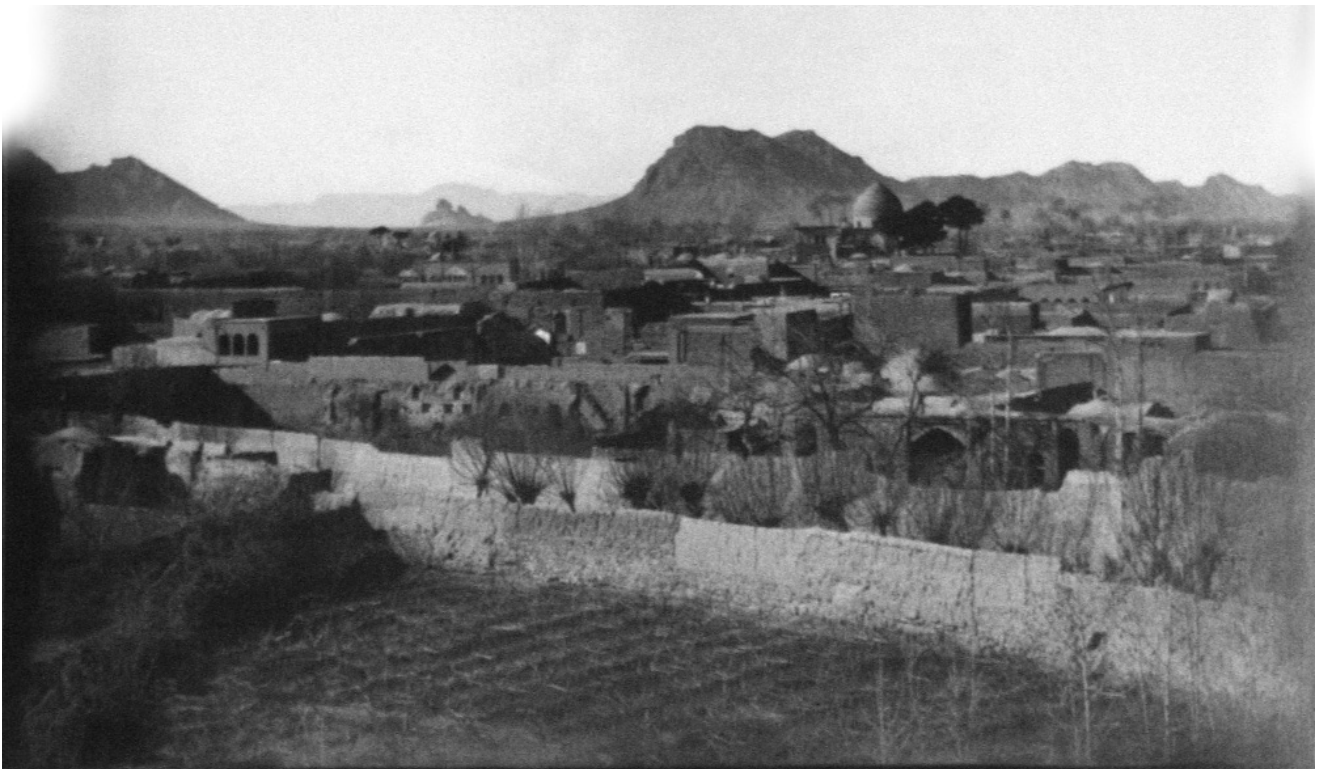
ե.- Վաւաշոտ բռնակալութիւնը Ջուղայից կոյս աղջիկներ եւ դեռափոթ պատանիներ պահանջելն էր: Այդ բռնակալութիւնը բոլորից աւելի տաղտկալի, յոյժ ծանր էր ջուղայեցիների համար, այդ պատճառով կանուխ ամուսնութիւններ էին լինում, նախքան չափահասութեան տարիքը, որպէսզի աղջիկները կանացի տարագ ունենալով՝ անիրաւների բռնակալութեանը չմատուէին: Երբ հրաման էր լինում տղաներ ու աղջիկներ ձեռք բերել, իւրաքանչիւր ծնող աշխատում էր այդ ամօթից ազատել իր զաւակներին, որի համար շատերը կաշառում էին փնտրող ներքինիներին եւ ոմանք էլ նրանց թագցնում էին թաքս-

տոցներում եւ տան խորշերում, որպէսզի չընկնեն փնտրողների ձեռքը:

Այս պատմութեան մէջ, Ալնաղի խանը պարսաւանքի արժանի անուն ստացաւ՝ կուսանաց մեծաստանից երկու աղջիկներ տանելու համար, որոնք այդտեղ էին մտել՝ կոյս դառնալու համար, բայց տակաւին կրօնական կարգ չէին ընդունել:

զ.- Ջուղային ծանր եւ մեծ վնաս հասաւ ուրացողներից: Այս դժբախտութիւնը սկիզբ առաւ շահ Աբբաս երկրորդի ժամանակից, սաստկացաւ շահ Սուլթան Զոսէյնի թագաւորութեան ժամանակ եւ տեւական մնաց մինչեւ մեր ժամանակները: Կրօնապետերը պաշտպան լինելով այն օրէնքների՝ որ պատկիրում են թէ՛ վախճանած քրիստոնեաների ինչքն ու ստացածքը նրա ուրացած ազգականի ժառանգութիւնն է, այդ ժառանգութեան իրաւասութիւնն ըստ ոմանց մինչեւ չորս սերունդ եւ ըստ ոմանց էլ մինչեւ 7 սերունդ ներգործութիւն ունի ուրացող ընտանիքում: Քաղաքական կառա-

վարութիւնը հակառակ էր այդ օրէնքին, որի համար հայերի բողոքների դիմաց հրովարտակներ եւ հրամանաթղթեր են տրուել, որպէսզի այդ օրէնքը ներգործութիւն չունենայ, սակայն կրօնապետերի պաշտպանութիւնն ոյժ էր տալիս ուրացողներին: Այդպէս պարագաներում, վախճանածի տունն էր թափուում մոլլաների եւ այլազգիների բազմութիւնը եւ վախճանեալի ընտանիքին ու զաւակներին դուրս էին հանում այդ տնից, փակում էին սենեակների եւ տան դռները եւ կնիք էին դնում դրանց վրայ, որպէսզի այդտեղից ոչ մի բան չպակսի: Օրէնքով պաշտպանում էին, որ վախճանած քրիստոնեայի ինչքը ժառանգութիւն հասնէր ուրացեալին: Եթէ վախճանւածն իր կենդանութեան ժամանակ իր բոլոր ստացածքը կտակած էր լինում ուրիշի կամ իր ժառանգներին եւ կամ յիշատակի տւած էր լինում եկեղեցիներին, որ «վաղֆ» էր կոչւում, այդպիսի դէպքերում նորից կրօնապետը կտակագրի կամ վաղֆագրի խօսքերում մի ինչ որ պատճառ փնտ-

րելով՝ պարտաւորեցնում էին քրիստոնեաներին մեծաքանակ գումար վճարել ուրացեալներին եւ խաղաղութիւն անելով՝ վերջացնում էին խնդիրը:

Մասնաւոր Պատճառներ

ա.- Թէեւ մասնաւոր թոււմ դասեցինք դիւանի հրամանակատար ծառաների հասցրած հարստահարութիւնները, սակայն խիստ չարագոյն էին տանջանքները, որոնք հնարուում էին նրանց կողմից: Նրանք, ինչպէս հրէշներ, գուրկ գորովից եւ մարդկային գութից, տառապած ջուղայեցիներին բռնելով՝ կապում, կաշկանդում, ծեծում եւ հարւածելով դնում էին արգելակների մէջ եւ շիկացած երկաթով նրանց ոտքերը պրկում էին արգելակներում, քնաթափ էին պահում, մախաթ թին մխրճում նրանց կողքը եւ եթէ նրանց աչքերը քնով ծանրանում էին, յարդի ծխով յեղձանահ էին անում եւ այնպիսի չարահմար տանջանքներ էին ստեղծում, որ մարդ սոսկում էր. այդ անէնը կատաղութեամբ բարդում էին ջուղայեցիների գլխին՝ ստանալու համար թագաւորից հրամայածը

եւ ձեռք բերելու նոյնչափ կամ կէս չափով գումար՝ իրենց անձնաշահութեան քաղցը յագեցնելու համար:

բ.- Մեծ եղան այն վնասները, որ ջուղայեցիք կրեցին ազգայինների մատուութեամբ, որովհետեւ ժողովրդի միջից դատարկապորտներ, շւայտ խօսողներ եւ համարձակներ, որոնք խիղճ չունէին, որ Աստուծոյ վախենային եւ ո՛չ էլ՝ մեծութիւն կամ ինչք, որ գողերից կասկած ունենային, զրպարտութիւն էին հնարում եւ վնասակար սուտ էին ձգում Ջուղայի այս կամ այն իշխանի վրայ, որի հետ քինախնդրութիւն ունէին կամ նախանձում էին նրանց հարստութիւնը, եւ չարախօսում էին այլազգի բռնակալների մօտ, որոնք քրիստոնեաների արիւնին ծարաւ լինելով՝ այդ մատնիչների խօսքերը ճշմարտութեան հիմ ունենալով՝ ծառաներին ուղարկում էին տուգանքի ենթարկել կամ կեղեքել մատուածներին: Այստեղ յիշատակութեան արժանի են համարում 1240(1791) թի Նոյեմբերի 1-ին Բաղդադից Աղա Մարգար Աւետ Խալիլարեանի գրածքը Ջուղայի Միքայէլ եւ Ստեփանոս

Վարդապետներին, որ խորին ցաւակցական խօսքեր են մատնիչների չարութեան մասին:

գ.- Կեղեքումների եւ տուգանքների հրաման լինելու եւ հասնելու ժամանակ, ջուղայեցիները պատրաստ դրամ չունէին հատուցելու համար, որովհետեւ վաճառականներ լինելով՝ հեռաւոր սահմաններ էին ուղարկում իրենց դրամները, որի համար տանջանքների բնութիւնից ճարահատուած դիմում էին այլազգիներին եւ ծանր տոկոսով փող էին վերցնում՝ հատուցելու բռնակալների պահանջները:

դ.- Բազմաթիւ հարստահարութիւնների պատճառով, որոնցից իւրաքանչիւրն անտանելի էր, բացի այն որ շրջապատուած էին տասնավտակ յորձանքներից, ջուղայեցիներն այդ խիստ անիրաւութիւնից յուսալքուած, ինչքան կարողացան կիսագին վաճառեցին իրենց ինչքն ու ստացածքը, իսկ մնացածները լքելով՝ բաց ձգեցին, եւ երես դարձնելով հայրենիքից՝ խոյս տւեցին հեռաւոր սահմաններ՝ իրենց անձերը փրկելու համար:

Այդ հարստահարութիւնների տասնավտակ յորձանքներից յետոյ, Ջուղայում նւագելով նւագեցին եւ պակսելով պակսեցին դրա բնակիչները՝ գաղթականութեամբ դէպի հեռաւոր եւ օտար սահմաններ խոյս տալով, ուստի պէտք չէ զարմանալ, երբ նկատենք, որ 250 տարիների ընթացքում Ջուղայի 12,000 տուն բնակիչների թիւն իջաւ 300 տուն:

Սակայն, գովեստի արժանի է ասել, թէ՛ ջուղայեցիներն ինչպէս յորձանքների մէջ նահատակներ, նրանց չափ համբերատար լինելով խոշտանգումների եւ դառը չարչարանքների դիմաց՝ մնացին եւ մինչեւ այսօր մնացել են աստուածապաշտութեան հաւատի մէջ, չխառնելով հեթանոսների հետ եւ չսովորելով նրանց գործելակերպը:

կաթողիկոսի հետ ես էլ թեհրան էի գտնուում եւ գնացիմք «Ահարոնեան» մանկապարտեզի հիմնարկէքին: Նա իր մասնակցութիւնն էր բերում ոչ միայն իր նիւթականով, իր ոգիով, իր էութեամբ:

Բացթողումներից չի կրնայ զերծ ըլլալ որեւէ մէկ գիրք, բայց իր ամբողջութեան մէջ որպէս գիրք գոնէ իմ ծանօթութեան սահմաններուն մէջ մեր իրականութեան մէջ իրանահայ կեանքը համապարփակ կերպով ընդգրկող, բովանդակող գիրք ես չեմ տեսած, ես էլ մէկ շնչով հագիւ սկսած մինչեւ վերջ կարդացել եմ: Շնորհաւորելի է Լեւոն Ահարոնեանը իր «Փոթորկոտ կեանքիս օրերը» գրքին համար եւ ընդհանրապէս նաեւ բոլոր այն աշխատանքների համար, որ ինքը այնպիսի սիրով տարել է, - իր խօսքի աւարտին նշեց Սեպուհ Սրբազանը հեղինակին եւ ներկաներին իր օրհնութիւնը յղելով, մէկ անգամ եւս կարեւորելով Իրանի եւ Յայաստանի բարեկամութիւնը՝ Սրբազան հայրը նշեց, որ երկու երկրները հպարտ են եւ ուրախ են միմեանց զոյութեամբ ու բարեկամութեամբ եւ, որ Լեւոն Ահարոնեանը ոչ միայն բարի կամքի դեսպան է երկու երկրների միջեւ՝ այլեւ հոգեւոր կապ:

Շնորհանդէսին ներկայ էր նաեւ Ամենայն Յայոց Վեհափառ Յայրապետի ներկայացուցիչը՝ Երեւանի պետական համալսարանի աստածաբանական ֆակուլտետի դեկան Անուշաւան Սրբազանը, ում շուրթերով հնչեցին Գարեգին Բ կաթողիկոսի շնորհաւորանքը գրքի հեղինակին այս ուրախալի առիթի կապակցութեամբ, ինչպէս նաեւ, իր սրտի խօսքն ասաց. «... Այն մարդը, որ դպրոց է կառուցում՝ մեր վաղայն օրն է կառուցում: Մենք բոլորս մեր կեանքի ընթացքում ամբարում ենք տարբեր տեսակի գիտելիքներ, այդ ամբողջ գիտութիւնը հաւաքում է

մեր մէջ եւ դառնում մի հսկայ լիճ, որը պէտք ունի նոր վտակների, որպէսզի չճահճանա յեւ այսօր այդ լիճը թարմ պահող վտակներից մէկը ձեր հատորներն են: Ուզում եմ շնորհաւորել Ձեզ եւ մեզ բոլորիս Վեհափառ Յայրապետի անունից եւ մաղթելով Ձեզ արեւշատ օրեր, առողջ օրեր, մշտապէս լինէք Ձեր տանը եւ հայրենիքում, կառուցէք այն հոգեւոր յուշարձանները, որ կառուցել էք, որպէսզի այն աշակերտները, որ դուրս են գալիս այդ դպրոցից լինեն վկան Ձեր բարեգործութեան: Եւ ինչպէս դուք գրել էք Ձեր գրքում, Ձեր գործը, Ձեր գիրքը թող դառնայ ուսուցանող նոր սերունդին, - շնորհաւորանքի իր խօսքում ասաց Անուշաւան Սրբազանը:

Լեւոն Ահարոնեանին իրենց ողջունի, շնորհաւորանքի ու գնահատանքի խօսքն էին յղել նաեւ դիւանագիտական եւ գործնական աշխատանքի բերումով հանդիսաւոր շնորհանդէսից բացակայ՝ Իրանում Յայաստանի նախկին դեսպաններ՝ Վ. Բայբուրդեանը եւ Գ. Ղարիբջանեանը:

Ելոյթները զուգորդուում էին հեղինակի եւ շնորհանդէսի մասնակիցների համար հաճելի անակնկալներով, երաժշտական կատարումներով, որով Լեւոն Ահարոնեանին շնորհաւորելու էին եկել Երեւանի Սպենդիարեանի անւան երաժշտական դպրոցի սաները՝ քանոնի քառեակով, իսկ պետական կոնսերւատորիայի քանոնի բաժնի ուսանողուհի Ասողիկի կատարումները սայաթնովեան շնչով ողողեցին դահլիճը եւ միացան օրեր առաջ տեղի ունեցած Սայաթնովեան օրերի վարդաբոյր խորհրդին: Նրա կատարած «Էշխեմետ» ստեղծագործութիւնը ձօնւեց երկու ազգերի՝ հայերի եւ պարսիկների բարեկամութեան խորհրդին եւ ընդունւեց երկուստեք հիացմունքով: Երկուսուկէս ժամ տեւած զինեծօն-շնորհանդէսի աւարտին իր ելոյթով հանդէս

եկաւ Լեւոն Ահարոնեանը, կարեւորելով իրանահայ համայնքի ոգին ու համախմբութեան գաղափարը նա հպանցիկ անդրադարձաւ գրքում տեղ գտած մի շարք դիպածների՝ որոշակի ճշգրտումներ մտցնելով հնչած ելոյթներում տեղ գտած քննարկումների մէջ: Այնուհետեւ շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր ներկաներին առիթի մասնակիցը լինելու համար, ինչպէս նաեւ ֆինմի հեղինակներին՝ Արմինէ Մելիք-Իսրայէլեանին եւ Միքայէլ Սուրենեանցին հաճելի անակնկալի համար: Յանդիսաւոր արարողութիւնը տեղափոխւեց կից սրահ՝ ուր կազմակերպւած էր հիւրասիրութիւն, որը նոյնպէս զուգորդւեց համերգային գեղեցիկ կատարումների ցանկով: Բելլա եւ Անետ Ահարոնեաների յիշատակին օպերային երգչուհի Նւարդ Մարուխեանի կատարմամբ հնչեց Շուրբերտի «Աւէ Մարիան», շեշտելով երջանկայիշատակ բարերարուհիների հոգեւոր ներկայութիւնը ապրողներին մէջ: Այնուհետեւ հնչեցին հայ եւ արեւմտաեւրոպական այլ կատարումներ՝ զուգորդւելով կանանց լարային քառեակի դասական ստեղծագործութիւնների գեղեցիկ փնջով: Օրւայ տպաւորութիւններով, ձեռքսեղմումներով, շնորհաւորանքներով ու շնորհակալութիւններով ներկաները վայելեցին «Փոթորկոտ կեանքիս օրերը» գրքի զինեծօն - շնորհանդէսը եւ Ազգային պատկերասրահի պատերից ներս տեղի ունեցած գեղեցիկ իրողութեամբ հրաժեշտ տւեցին գրքի հեղինակին՝ խոստանալով յայտնել իրենց կարծիքները «Յոյս»-ի խմբագրութեանը՝ երկհատոր վաւերագրքի ընթերցումներից յետոյ: Սա փաստում էր նաեւ, որ հայ մարդու մէջ սէրը հանդէպ գիրքը երբեք չի մարի՝ անկախ ամէն տեսակ պարագայականութիւններից:

ՇՆՉԱՌՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԱՌՈՂՋՈՒԹԻՒՆԸ

Թթւածին

Թթւածնի անբաւարարութեան պատճառը, ինչպէս նշել է յայտնի ամերիկացի բժիշկ Պոլ Բրեյքը, մակերեսային եւ կիսատ շնչառութիւնն է, որը զրկում է մարմնի մասերը կենսական կարեւոր էներգիայի աղբիւրից՝ թթւածնից եւ բերում վաղաժամ ծերացման:

Բացի այդ մեր օրգանիզմը ստեղծած է եղել օդում թթւածնի կրկնակի բարձր պարունակութեան պայմաններում գոյատեւելու համար:

Դեռ 200 տարի առաջ օդում եղել է 38% թթւածին եւ 1% ածխաթթու գազ, իսկ այժմ շրջակայ միջավայրի աղտոտւածութիւնը եւ այլ արտաքին ազդակները օդում թթւածնի պարունակութիւնը նւազեցրել են մինչեւ 21%-ի, բացի այդ մեր ներքին խնդիրները՝ սթրես, հեղինատային, բակտերիալ, վիրուսային եւ սնկային ախտահարումները, աղտոտւած հաստ աղիները, սխալ եւ վնասակար սննդային հակումները, հիպոդինամիկան՝ նստակեաց կենսակերպը, սխալ կեցածքը եւ թոքերի ծաւալի ոչ լիարժէք օգտագործումն էլ աւելի են ազդում թթւածնային անբաւարարութեան դէպքերի աւելացմանը: Թթւածինը կարեւորագոյն դեր է կատարում նիւթափոխանակութեան պրոցեսներում, կարգաւորում է արեան շրջանառութիւնը, սննդանիւթերի լիարժէք քայքայման, իւրացման եւ մնացորդների վերամշակման ու արտազատման ֆունկցիաները, ստիպում է օրգանիզմին վերականգնել պաշտպանութիւնները եւ դիմադրողականութիւնը տարբեր յարուցիչների դէմ: Միառժամանակ թթւածինը հանգստացնող ազդեցութիւն է թողնում ողջ նեարդային համա-

կարգի վրայ՝ պայքարելով սթրեսների եւ դրանց առաջացրած հիւծիչ ազդեցութիւնների դէմ: Ուստի եւ թթւածնով օրգանիզմի յագեցումը առողջ եւ երիտասարդ կեանքի բանալին է:

Ինչպէս կարգաւորել շնչառութեան ռիթմը, թոքերի ծաւալը եւ ստեղծել օրգանիզմում թթւածնի բաւարար քանակութիւն՝ նորմալ կենսագործունէութեան, ինչպէս նաեւ վերոյիշեալ հիւանդութիւնների, կամ հիւանդագին պրոբլեմների դէմ պայքարելու համար:

Կան շնչառութիւնը կարգաւորող տարբեր մեթոդներ, բայց ընտրել այնպիսին, որը չունենայ հակացուցումներ, ընդունելի լինի տարբեր տարիքի, սեռի, տարբեր առողջական խնդիրներ ունեցող, տարբեր ֆիզիկական պատրաստութեամբ անձանց համար եւ հնարաւոր լինի կիրառել թէ՛ տանը թէ՛ մարզադահլիճում, ընդգրկի շնչառական, առողջական մարմնամարզութեան լաւագոյն ուղղութիւնները, ներկայացնենք «Աէրոֆիէքս» ծրագիրը Հայաստանում: Այն մշակել է առաջարկուում է որպէս մեթոդական եւ մարզաառողջարարական համակարգ՝ հիմնւած խորը, ճիշտ շնչա-

նութեան յատուկ ֆիզիկական վարժութիւնների զուգակցման վրայ, օգնում է ոչ միայն թրաձուձով յագեցնել օրգանիզմը, այլև ապահովել նրա լիարժէք իւրացումը հիւսւածքների եւ բջիջների կողմից, որն ապահովում է նիւթափոխանակութեան պրոցեսների արագացում, աւելցուկային ճարպաշերտի եւ տոքսինների քայքայում, օրգանիզմից հեռացում բնական ճանապարհով:

Յատուկ ընտրւած ֆիզիկական իզոտոնիկ եւ իզոմետրիկ վարժութիւնները ստատիկ դիրքերում ապահովում են մարմնի մկանային կորստի ամրացումն ու ձգումը, թուլացած մաշկի եւ մկանների կառուցւածքի վերականգնում, ողնաշարային խնդիրների կեցւածքի թերութիւնների վերացում:

«Աէրոֆէքս» ծրագրով շնչառական տարբեր տեխնիկաները (եւ առողջական ֆիզկուլտուրան) հիմնւած են ինչպէս հնագոյն համակարգերի եօգա, ցիգուն, այնպէս էլ ժամանակակից բուժական շնչառական մեթոդների՝ Բուտեյկօ, Ստրելնիկովա, որոնց նպատակն է կարգաւորել շնչառութեան ռիթմը, մեծացնել թոքերի ծաւալը եւ ռեֆլէքսօրէն կիրառել որովայնային եւ դիաֆրագմալ շնչառական ակտերը առօրեայում՝ դրանով իսկ պայքարելով թրաձուձային անբաւարարութեան դէմ: Քանի որ մեզ շրջապատող օդից միայն կարող է ներշնչման հասարակ թւացող ակտի օգնութեամբ վերցնել կենսական էներգիան՝ այն է պրանան (եօդացում), կանցին (ցիգուն) եւ վերափոխել մարդու օրգանիզմը մեզ անհրաժեշտ էներգիայի, իսկ վնասակար տոքսինները եւ բացասական էներգիան դուրս մղել արտաշնչման շնորհիւ: Եւ ընդամենը ճիշտ սովորելով եւ կարգաւորելով ներշնչման, արտաշնչման եւ շունչը պահելու փուլերը, կարող է ազատել բազմաթիւ հիւանդութիւններից,

յաղթահարել սթրեսները, բարձրացնել իմունիտետը եւ մտաւոր եւ ֆիզիկական ներքին ռեզերւները: Իսկ հիպոդինամիայի այս դարում քիչ տանջանքով, բայց հզօր էներգիական ծախսով ֆիզիկական մկանային ձգումների վրայ հիմնւած վարժութիւնները հասկաքաղ են եօգայի, ցիգունի, ուշուի նորագոյն, առողջարարական մարզական ծրագրերի՝ պիլատես, կալլանետիկա, ստրետչինգ, յայտնի բժշկներ Պոլ Բրեյքի եւ Կացուձօ Նիշիի Օշոյի փիլիսոփայական եւ գիտակից մարմին մարզող համակարգերի: Իւրաքանչիւր վարժութիւն կամ մկանի ճիշտ աշխատանք նպաստում է որոշակի ներքին օրգանների գործողութեան խթանման:

Ստոծանիական ճիշտ շնչառութիւնը, արտաշնչումից յետոյ դադարով որովայնային մկանների ներձգումով, ներքին օրգանների վակուումային մերսում է կատարում, աշխատող մկանում կուտակուող ածխաթթու գազը ստիպում է նախապէս ներշնչել թրաձուձինը արեան հոսքով ուղղելով համապատասխան հիւսւածք, որտեղ հանդիպող ճարպային, աղային կամ տոքսիկ կուտակումները հիմնական վառելանիւթ են թրաձուձի համար, արդիւնքում ճարպը քայքայւում է, առաջացնելով ջուր եւ էներգիա: Ջուրը նիւթական արգասիքների հետ հեռացնում է օրգանիզմից բնական ճանապարհով, իսկ էներգիան ձգում ամրացնում է մկանն ու մաշկը, վերացնում օրգանիզմում տոնուսի անկման եւ մշտական յոգնածութեան երեւոյթները: Այսպիսով, առանց յոգնելու, քրտնելու, դաժան դիետաների ենթարկւելու կարելի է մէկ շաբաթում կորցնել 10-35սմ մարմնի միջին գօտում, ճարպաշերտի բացակայութեան դէպքում նիւթափոխանակութիւնը կարգաւորելով հնարաւոր է կազդուրել օրգանիզմը եւ ձգել թուլացած մկանային եւ ոսկրային հա-

մակարգը, ճկունացնել ողնաշարը, ձեռք բերել նեարդային համակարգի կայունացում եւ հանգստացում:

Թրաձուձային անբաւարարութիւն

Թրաձուձային անբաւարարութեան ամենատարածւած երեւոյթներից են սպազմային նեարդային լարւածութեան արտայայտման, սթրեսային իրավիճակներում՝ օղակների վնասման բոլոր մշանները, գերյոգնածութեան, անհիմն վախերի ու տագնապների զգացողութիւնը, որոնք էլ պատճառ են այնպիսի բարդ եւ անբուժելի համարուող հիւանդութիւնների առաջացման, ինչպիսիք են հիպերտոնիան, սրտի իշեմիկ հիւանդութիւնը, բրոնխիալ ասթման, շաքարային դիաբետը, վահանաձեւ գեղձի ֆունկցիայի եւ միւս էնդոկրին գեղձերի ֆունկցիաների խանգարումները եւ այս շարքը կարելի է անվերջ շարունակել: Բայց բաւական է միայն ուղղել շնչառութեան տիպը, ռեֆլէքսի վերածել որովայնային դիաֆրագմալ շնչառութիւնը եւ թրաձուձի բաւարար քանակութեամբ մեր օրգանիզմում կարթնանան ինքնակարգաւորման եւ ինքնավերականգման յատուկ մեխանիզմները՝ կազդուրելով, բարձրացնելով դիմադրողականութիւնը, էներգետիկան: Դրանով է պայմանաւորւած այն փաստը, որ նոյն ծրագրով մարզւում է ասեմք նիւթալը ցանկացողը եւ հակառակը, իւրաքանչիւրի մօտ նիւթափոխանակութեան պրոցեսների կարգաւորումը բերում է իրեն անհրաժեշտ արդիւնքի:

Առաջինի մօտ թրաձուձինը յայտնաբերում է աւելորդ ճարպային կուտակումը, քայքայում է այն, ամրացնում մկանը, մաշկը ձգում դրանց տեղում, երկրորդի մօտ ձեւաւորում է ամուր ճկուն մկանային համակարգ:

Մեթոդի ազդեցութիւնը հզօրացւում է նեարդային համակարգի վրայ թթւածնի ուժեղ կարգաւորիչ ազդեցութեամբ: Սթրեսային դեպրեսիւ վիճակից կարելի է դուրս գալ ընդամենը 1-2 ճիշտ խորը շնչառութիւն կատարելով ասթմայի նոպան նոյնպէս թթւածնի պակասից է սկսւում եւ հեւոցային բերանով շնչառութիւնը աւելի է խորացնում սպազմը, մինչդեռ նորից կարելի է կիրառել շատ հեշտ շնչառական շարժում՝ տեխնիկապէս եւ դուրս գալ այդ վիճակից առանց դեղորայքի: Շնչառական համակարգի հիւանդութիւնների բուժումը յատուկ շնչառական ֆիզկուլտուրայով ցուցւած է վաղուց նաեւ ավանդական բժշկութեան կողմից, իսկ կենտրոնի մասնագէտների փորձը հնարաւորութիւն է տալիս օգտուելով տարբեր մեթոդ-համակարգերից՝ վերականգնել հիւանդութիւններից կարճ ժամանակահատուածում: Թէեւ տիբեթեան բժշկութիւնը գտնում է, որ բժշկելու համար անհրաժեշտ է գոնէ ինը ամիս:

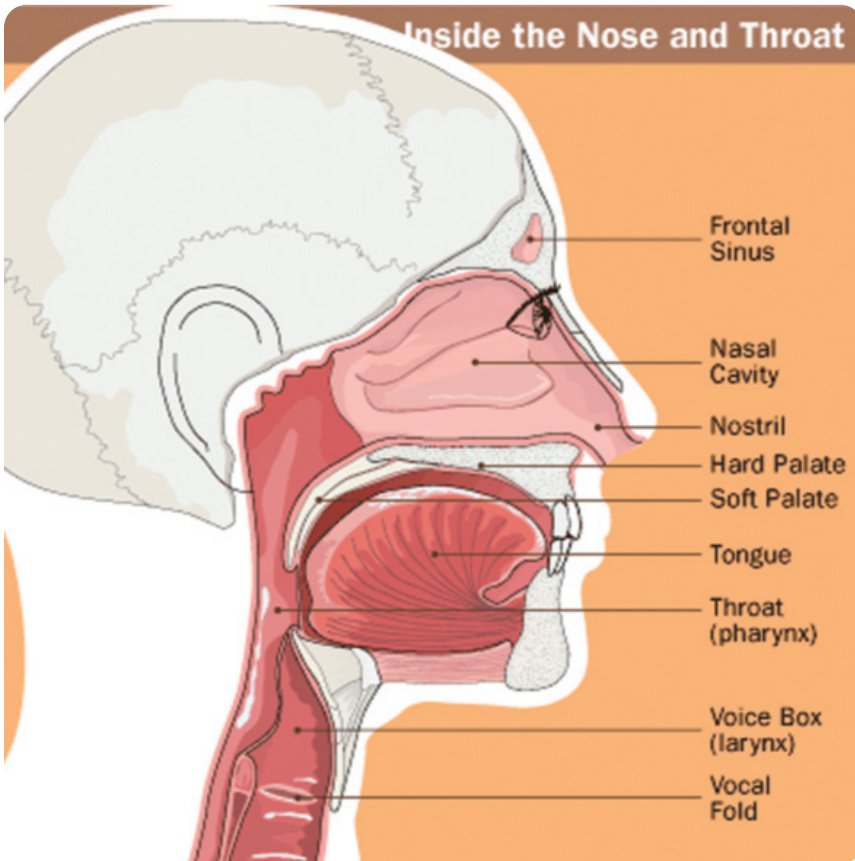
Աւրոֆլէքս շնչառական մարզումների մեթոդը ռացիոնալ եւ արագ ազդող մեթոդ է, յատուկ մեր անհամբեր եւ տարբեր հիասթափւածութիւն ապրած ժամանակակից անվերջ շտապող մարդու համար, քանի որ փաստացի եւ ստատիստիկ բազմաթիւ տւեալներ խօսում են մեթոդի հզօրութեան մասին:

Մակերեսային շնչառութիւնը եւ դրանից բխող պրոբլեմները

Արագ փորձ. ուղիղ նստել, մի ձեռքը դնել որովայնին, միւսը կրծքավանդակին, խորը շունչ քաշել: Եթէ ձեր որովայնը յետ գնայ, իսկ կուրծքը բարձրանայ վեր, նշանակում է դուք շնչում էք սխալ կամ հակառակ: Դա մակերեսային շնչառութիւն է, որը հանդիպում է 90% մարդկանց մօտ, այսինքն 10-ից 9-ը ստանում է թթւածնի անբաւարար քանակ եւ օրգանիզմը չի օգտագործում իր էներգետիկ հնարաւորութիւնները, շնչելով թոքերի 1/ 5-րդ մասով: Միջին ծաւալի թոքերը կարող են տեղաւորել 9.08լ օդ, մինչդեռ մեծ մասը կլանում են ընդամենը 2.28 - 3.42լ օդ: Սա առաջին հերթին բերում է ավելցուկային քաշի կուտակման, քանի որ չեն վերամշակւում նիւթափոխանակութեան մնացորդները, դրանք օրգանիզմը հեռացնելով կենսական կարեւոր օրգաններից՝ պահեստաւորում է ճարպաշերտերի ձեւով: Ձեր շրջապատում կը հանդիպէք հիմնականում կրծքային կամ խառը տիպի շնչառութեամբ մարդկանց, դա բացի ավելորդ քաշի եւ տոքսինների կուտակումը, լուրջ խնդիրներ է առաջացնում սիրտ-անոթային եւ նեարդային համակարգի համար:

Անհրաժեշտ է սովորել շնչել որովայնով. ներշնչման ժամանակ որովայնը լցւում է օդով եւ ուռչում, իսկ արտաշնչելիս դատարկւում եւ յետ գնում: Այս դէպքում դուք աշխատում էք ստոծանիով, որը 3-4 անգամ ավելի հզօր մկան է, քան սրտամկանը եւ պահանջում է ավելի քիչ քանակութեամբ սրտի կծկումներ եւ ավելի մեծ քանակութեամբ թթւածնով յագեցած արիւն է մղում գլխուղեղ եւ ծայրամասեր, արտաշունչի ժամանակ էլ ավելի լիարժէք են հեռացւում գազափոխանակութեան ընթացքում կուտակւած ածխաթթու գազը եւ տոքսինները:

Aeroflex.am

ՄԱՐԴՆ ՈՒ ԿԱՏՈՒՆ

Ընտանի կենդանիներից, երեւի, միայն կատուն է, որ մարդու համար ոչ մի օգուտ չունի եւ դժարանում ես ասել, մարդն ինչու է ընտանեցիկ նրան: Կասիք՝ մուկ բռնելու համար: Բայց դա էլ արդէն այսօրվայ տնային նուրբ ու նւագ կատուների ուժերից վեր է: Կարծես մարդը կատուներով հետաքրքրում է ամենաշատը նրա համար, որ «քաղցր» արարածներ են, եւ այդ առումով նրան դարձրել է անհամար լուսանկարների առարկայ, որոնցից մի քանիսը ներկայացնում ենք այստեղ:

ԱՆԱԹՐԻԱ

Բաղադրույթիւն

Կաթ	մէկ լիտր
Թթու կիտրոն	2 հատ
Վերմիշէլ	250 գրամ
Շաքարաւազ	300 գրամ
Չուլ	3-4 հատ
Կարագ	50 գրամ
Դարչին	մէկ կտոր

Պատրաստման եղանակ

Կաթը, կարագը, կէս կիտրոնի կեղեւը եւ դարչինի կտորը լցնել կաթսայի մէջ ու թողնել մինչեւ եռայ, յետոյ աւելացնել վերմիշէլն ու մօտ հինգ րոպէ լաւ խառնել մինչեւ եփի: Այնուհետեւ աւելացնել շաքարաւազը եւ շատ կամաց խառնել: Ձւերը հարել մի բաժակ կաթի, կամ թթու կիտրոնի հիւթի հետ (ըստ ճաշակի): Մարմանդ կրակի վրայ խառնուրդին աւելացրէք նաեւ ձուն ու խառնէք: Ապա հանգցրէք կրակը եւ դարչինի փայտիկն ու կիտրոնի կեղեւը հանէք: Պատրաստածը լցնել փիրեկսի մէջ ու զարդարել դարչինով:

Ըստ ճաշակի կարելի է թէ՛ սառը եւ թէ՛ տաք մատուցել. սառնի դէպքում՝ մէկ ժամ պիտի թողնել սառնարանում: Պորտուգալացիները այս աղանդերը պատրաստում են իրենց տօնական օրերին:

Բ Ա Ր Ի Ա Ն Ո Ր Ժ Ա Կ

Եղանակը տաքանում է, օրերը երկարում, իսկ երեխաների դպրոցը արձակուում է երեք ամսով: Այս բոլորը միասին ամառը դարձնում են յարմարագոյն եղանակը՝ ճամբորդելու եւ բնութեան գրկում հանգստանալու համար: Այս համարի մեր օգտակար խորհուրդների էջը յատկացրել ենք հէնց այս թեմային, որն յուսով ենք ձեր հաւանութեանը կարժանանայ:

ՏԵՏԵՍՈՒՅՈՒ ԱՆԿԻՆ ԲՆՈՒԹԵԱՆ ՎՐԿՈՒՄ

Վրան

Ճամբորդութեան ընթացքում բնութեան գրկում ու վրանի տակ գիշերելը չափազանց հաճելի է, որը մեր անզգուշութեան դէպքում կարող է եւ շատ վտանգաւոր լինել, ուրեմն հարկաւոր է հետեւել հետեւեալ մախազուշական քայլերին.

- 1-Վրանը աշխատէք բաց ու հարթ տեղում կանգնեցնել:
- 2-Կրակը հեռու պահէք վրանից, քանի որ բռնկող հրդեհը քանո օգնութեամբ կարող է միայն 1 րոպէի ընթացքում, այրել ու ոչնչացնել ամէն ինչ:
- 3-Եթէ սիգարետք էք ծխում, այն հանգցնելիս ուշադիր եղէք:
- 4-Ուտելիք պատրաստելու, կամ խորովելու համար նոյնպէս, կրակը բաւականաչափ հեռու վառէք վրանից:
- 5-Ուշադիր եղէք, որ ձեր վրանը միւսներից գոնէ ճմետր տարածութիւն ունենայ, որպէսզի հրդեհի

Քաթրին Եաղուրի

դէպքում այն շուտ չտարածի:

6-Վրանը կանգնեցնելիս, նկատի ունեցէք, որ նրա տակ գետիմը մաքուր լինի եւ չոր փայտեր կամ տերեւներ չլինեն, որովհետեւ դրանք հեշտաւառ միւթեր են:

7-Վրանը հարկաւոր է հնարաւորութեան դէպքում կանգնեցնել շտապ օգնութեան կամ հեռախօսակայանի մօտակայքում, որպէսզի որեւէ պատահարի դէպքում կարողանաք արագ օգնութեան կանչել:

8-Վառելիքը՝ բենզին լինի թէ ալկոհոլ կամ նաւթ, վրանից հեռու դրէք:

9-Քանի բարձրանալու դէպքում խուսափէք կրակ վառելուց եւ սպասէք մինչեւ քամին դադարի:

10-Անպայման մի կրակմարիչ ունեցէք աւտոմեքենայի մէջ, եւ յիշէք հրշէջկայանի հեռախօսահամարը՝ 125-ը, որպէսզի անհրաժեշտութեան դէպքում կարողանաք օգուտել նրանց ծառայութիւնից:

ԵՒՐՕ-2012` ՊՐՈՖԵՍԻՈՆԱԼ ՖՈՒՏԲՈՒԼԻ ԲԱՐՁՐ ՈՐԱԿ

Արման Տ.Ստեփանեան

Վերջին շաբաթների ընթացքում, ողջ աշխարհի ուշադրությունը սեւեռած է Եւրոպայի երկու երկրներ՝ Ուկրաինայի եւ Լեհաստանի վրայ: Քանի որ այս երկու երկրները միասին հիւրընկալում են այս տարւայ Եւրո-2012-ի Եւրոպայի ֆուտբոլի առաջնութեան մրցութիւնների ազգային հաւաքականներին: Ինչպէս բոլորն էլ գիտեն՝ ֆուտբոլի ամենաբարձրորակ մրցութիւնները՝ աշխարհի առաջնութեան մրցութիւններն են, որոնք տեղի են ունենում ամէն 4 տարի մէկ: Սակայն այս մրցութիւններում շատ լաւ են իրենց դրսեւորում Եւրոպայից ժամանած ազգային հաւաքականները: Եւրոպայում են գտնուում շատ հիանալի ֆուտբոլի ազգային հաւաքականներ: Իսկ այս խօսքերի հիմնական փաստը, ինչպէս ասւեց, հէնց Եւրոպայի ֆուտբոլի բարձր որակի ցուցադրումն է միջազգային մրցութիւններում: Իսկ առաւել կոնկրետ կարելի է ասել թէ մինչ այսօր միջազգային ֆուտբոլի առաջնութիւնում եւրոպացիներին յաջողւել է ընդհանուր 19-ից շահել 10 առաջնութիւններում: Այդ երկրներն են Իտալիան՝ 4 անգամ, Գերմանիան՝ 3 անգամ, ինչպէս

նաեւ Անգլիան, Իսպանիան եւ Ֆրանսիան իւրաքանչիւրը՝ մի անգամ: Այս երկրները արդէն իսկ ունեն իրենց յատուկ ֆուտբոլի ոճը: Իսկ նշեալ երկրների ամենալուրջ ոչ եւրոպական հակառա-

կորդները միայն Լատին Ամերիկայի ֆուտբոլի 3 հսկաներ՝ Արգենտինան, Բրազիլիան եւ Ուրուգւայն են: Սակայն հետաքրքիրն այն է, որ այս 3 երկրների ֆուտբոլիստներն էլ բոլորը խաղում են եւ-

ՈՒՐԱՆ ԵՄ, ՈՐ ՄՐՅԱՆԱՐԸ ԱՒԱՐՏԵՅԻ ԴՐԱԿԱՆ ՃՈՒՅԱՆԻՇՈՎ

Մոսկվայում աւարտուել է Միխայիլ Տալի 7-րդ յուշամրցաշարը, որի յաղթողը՝ երկրորդ տարին անընդմեջ դարձաւ նորւեգացի գրոսմայստեր, համաշխարհային վարկանիշում առաջին հորիզոնականը զբաղեցնող Մագնուս Կարլսենը: Նա 9 հնարաւորից վաստակել է 5,5 միաւոր եւ միանձնեայ գլխաւորում է մրցաշա-

րային աղիւսակը: Երկրորդ տեղում է Ֆաբիանո Կառունան (Իտալիա), իսկ երրորդ՝ Թէյնուր Ռաջաբովը (Ադրբեջան): ՖԻԴԵ վարկանիշում երկրորդ հորիզոնականը զբաղեցնող Լեւոն Արոնեանը 4,5 միաւորով 4-րդ տեղում է: Վերջին տուրում նա կարողացաւ յաղթել Կառունային. «Ուրախ եմ, որ մրցաշարը յաջողեց աւարտել դրական ցուցանիշով: Սկզբում խաղում էի առանց եռանդի, բայց յետոյ կարողացայ կենտրոնանալ: Եթէ մի երկու տուր էլ լինէր, ես կը կարողանայի բարելաւել խաղս», - խոստովանել է Արոնեանը:

րոպական ակումբներում: Մի խօսքով, կարելի է գալ այն եզրակացութեան, որ աշխարհի առաջնութիւնից յետոյ, Եւրոպայի առաջնութիւնը ֆուտբոլային ամենակարեւոր եւ ամենբարձրորակ մրցութիւնն է համարում: Վերում նշած եւրոպական երկրներից բացի, որոնք շահել են աշխարհի առաջնութիւնը նաեւ կան շատ ուրիշ հզօր ազգային հաւաքականներ, որոնցից են Պորտուգալիան եւ Նիդերլանդները, պէտք է աւելացնել թէ այս տարւայ մրցութիւններում այս երկու հաւաքականները Դանիայի եւ Գերմանիայի հետ գտնուում էին Ե ենթախմբում, որը խաղերից առաջ անւանակոչուել էր Մահւան ենթախումբ, որում զարմանալիօրէն Նիդերլանդներին չյաջողեց վաստակել թէկուզ մէկ միաւոր: Այս մրցութիւնները սկսել են 1960 թւականին, աշխարհի առաջնութեան մրցութիւնների առաջին շրջանից 30 տարի անց: Ֆրանսիան եղել է այդ ժամանակւայ մրցութիւնների առաջին հիւրընկալը, որում յաղթող է ծանաչուել Սովետական Միութիւնը: Այս տարի Եւրոպայի խաղերի 14-րդ շրջանն է, որին մասնակցում են 16 երկրներ: Իսկ սա երրորդ անգամն է, ինչ մրցութիւններին մասնակցող երկրների ազգային հաւաքականներին չի հիւրընկալում միայն մէկ երկիր: 2000 թւականին այս մրցու-

թիւնները տեղի էր ունենում միաճար Բելգիայում եւ Նիդերլանդներում, իսկ դրանից ընդամենը 8 տարի անց Շւեյցարիայում եւ Աւստրալիայում: 1980-ից յետոյ մրցութիւններում տեղի ունեցաւ ինչ-որ փոփոխութիւն: Դա այն էր, որ այս մրցութիւններին այլեւս չխաղարկեց կիսաեզրափակիչ փուլում դուրս մնացած հաւաքականների մրցութիւնը՝ 3-րդ տեղի համար: Մինչ այսօր անցկացւած մրցութիւնների 14 շրջանում ամենից շատ Գերմանիային է յաջողել դառնալ մրցութիւնների ախոյեան: Նրանք շահել են մրցութիւնների զաւաթը 1972, 1980 եւ 1996 թւականներին: Իսկ գերմանացիներին յաջորդում են Իսպանիան եւ Ֆրանսիան, որոնք երկու անգամ են յաջողել շահել մրցութիւնների զաւաթը: Այս տարի մասնագէտները շատ բարձր են գնահատում թէ՛ Գերմանիայի եւ թէ՛ աշխարհի եւ Եւրօ-2008-ի մրցութիւնների չեմպիոն՝ Իսպանիայի յաղթելու հաւանականութիւնները: Պէտք է վերջում աւելացնել, թէ այս երկու հաւաքականները նախկին շրջանի եզրափակիչ հասած երկու հաւաքականներն են: Այդ ժամանակ Իսպանիայի ազգային հաւաքականին յաջողեց յաղթել Գերմանիային եւ դառնալ մրցութիւնների չեմպիոն:

گفت و شنودی با امانوئل ملیک اصلاطیان موسیقی دان فقید ایرانی-ارمنی

**داستان کتاب «تاریخ
جلفای نو»**

صاحب امتیاز و مدیر مسؤول:
لئون آهارونیان

دبیر تحریریه: روبرت صافاریان

شورای نویسندگان:

کارمن آذریان
لیا خاچکیان
گارون سرکیسیان
آرمینه ملیک ایسرائیلیان

مدیر هنری: لیا خاچکیان

ویراستار بخش فارسی: نسیم نجفی

وب سایت: کاجیک صافاریان

ورزش: آرمان در استپانیان

اشترک: کاترین یعقوبی

نشانی: تهران، خیابان انقلاب، بین
ولی عصر و فلسطین، شماره ۱۰۴۸

تلفن: ۶۶۴۹۵۱۸۰

۶۶۴۹۲۶۹۳

تله-فاکس: ۶۶۴۹۵۲۰۸

نشانی وب سایت:

www.hoos.com

وب سایت فارسی:

http://farsi.hoos.com

پست الکترونیکی:

hoos@inbox.com

در این شماره

- ۲ در صفحات ارمنی این شماره
- ۳ مسئولین وزارت ارشاد و فرهنگ اسلامی در مراسم رونمایی کتاب *روزهایی از زندگی طوفانی من* در ایروان
- ۴ بازگشت چکناورایان با ارکستر مجلسی ارمنستان
- ۵ اهمیت راه آهن ایران-ارمنستان (قسمت دوم)
سرکیس مانوکیان
- ۶ جامعه آرامنه در روسیه: بزرگترین دیاسپورای آرامنه
مارینا اوساتچوا
- ۸ شیوه زیست به مثابه فرهنگ: حکایت کفش و فرش
روبرت صافاریان
- ۹ چشم اندازهای ایروان در آثار آبرنگ پتو بئوسیان
- ۱۱ گفت و شنودی با امانوئل ملیک اصلانیان موسیقی دان ایرانی-ارمنی
واروژ سورنیان- رازمیک امیرخانیان

بخش ارمنی

- ۲ سی امین سال بنیانگذاری کلیسای سورپ گریگور لوساوریچ در مجیدیه تهران
- ۳ مراسم رونمایی کتاب *روزهایی از زندگی طوفانی من* نوشته لئون آهارونیان در ایروان
آرمینه ملیک ایسرائیلیان
- ۶ در ارمنستان هم تابلوهای نقاشی ناپدید می شوند
- ۷ مونته چگونه کشته شد
ادیک باغداساریان

داستان کتاب «تاریخ جلفای نو»

- ۸ صفحات فراموش شده‌ای از تاریخ آرامنه ایران
- ۸ روبرت صافاریان
- ۹ تاریخچه چاپ‌های کتاب در یک نگاه
- ۱۱ زندگی نامه نویسنده هاروتون در هوهانیان
- ۱۲ از مقدمه کتاب: چرا تاریخ جلفا را نوشتم
هاروتون در هوهانیان
- ۱۳ دلایل انحطاط و ویرانی جلفای اصفهان
هاروتون در هوهانیان

۱۷ تنفس و سلامتی

۲۰ انسان و گریه: چند عکس

۲۲ آشپزی

۲۳ نکاتی درباره برپا کردن چادر در دامن طبیعت

کاترین یعقوبی

۲۵ ورزش

آرمان در استپانیان

گوشه‌هایی از آن چه در صفحات ارمنی این شماره هویس آمده است

حکومت شوند.

تهدیدِ تغییر دین و اصرارِ ارامنه بر حفظ هویت مسیحی خود در همه دوره‌های تاریخ جلفا، از این کتاب آشکار است. در فصل‌های ۲۹ و ۵۷ کتاب دو نمونه از داستان‌های اجبار به تغییر دین شرح داده شده است. اما سیاست کلی حکومت این نبوده است. با این همه در جاهایی از کتاب نیز از تغییر دین داده‌هایی سخن رفته است که بیش از خود حکومتیان بر مردم ستم روا می‌داشتند. تغییر دین اکثراً با انگیزه برقراری روابط بهتر با مأمورین حکومت و کسب امتیازات مادی انجام می‌شده است.

وقتی میان حکومت ایران و دولتی مسیحی جنگ در می‌گرفته است، جامعه مسیحیان کشور همواره مظنون به همکاری با دشمن می‌شدند. برای نمونه در سال ۱۸۵۶، وقتی میان ایران و انگلیسی‌های مستقر در جنوب ایران جنگ در می‌گیرد، مسیحیان مورد سوء ظن قرار می‌گیرند که با دشمن همکاری کرده‌اند. در این موارد رهبران دینی ارامنه باید تلاش زیادی می‌کردند تا این سوء تفاهمات را که برای مردم عادی جلفا می‌توانست به بهای سنگینی تمام شود رفع کنند.

هوهانیان، نویسنده تاریخ جلفا، نسبت به زمان خود توانسته است اصول نگاه تاریخ‌نگارانه علمی را تا حدود زیادی رعایت کند. او روحانی است، اما نگارش تاریخ برای او وسیله‌ای برای موعظه دینی نیست. هدف او ثبت وقایع روزگاران است که نگران است به فراموشی سپرده شوند. از تبلیغات ملی‌گرایانه هم در این کتاب خبری نیست. آن طور که در این کتاب نقل شده است، در میان ارامنه جلفا نه سخنی از استقلال وطن است نه تصویری از بازگشت به وطن. اگر هم فشار زیاد می‌شده است، همان طور که گفتیم به نقاط دورتر مانند هندوستان و بصره و غیره مهاجرت می‌کردند.

وقتی سخن از مطالبی می‌رود که براهالی جلفا رفته است نباید فراموش کنیم که درباره کشوری فتودالی با حکومت مستبدانه شرقی صحبت می‌کنیم، که در آن ظلم اقتصادی و سیاسی قاعده اصلی بوده است و نه تنها ارامنه، بلکه تمام مردم از آن رنج می‌بردند. منتها در مورد ارامنه، تفاوت دینی، یک درجه وضعیت‌شان را سخت‌تر می‌کرده است. بسیاری از موقعیت‌هایی که در کتاب تاریخ جلفا

اصفهان استفاده شود. از این منظر هم فشارهایی که برای جابه‌جا کردن جمعیت عظیم با امکانات آن روز بر مردم وارد آمده صحت دارد، و هم امکاناتی که شاه بعدها در اختیار آن‌ها گذاشته است. در هوهانیان از شاه عباس همیشه به عنوان پادشاهی بصیر و ژرف‌اندیش و صفاتی از این دست سخن می‌گوید.

از پایان سلطنت صفویه تا دوره انقلاب مشروطه و مشارکت ارامنه در آن، اطلاعات اندکی درباره زندگی ارامنه ایران در دست است. این کتاب از این منظر نیز منبع ارزشمندی است. از دوره شاه سلطان حسین، آخرین شاه صفوی، انحطاط جلفای اصفهان شروع می‌شود. احساس ناامنی در میان ارامنه به اوج خود می‌رسد و آن‌ها که می‌توانند جلفا را ترک می‌کنند. در کتاب تاریخ جلفا مکرر از خالی شدن جلفا و انحطاط آن سخن رفته است. بنا بر اطلاعاتی که این کتاب در اختیار ما می‌گذارد مهاجرت جلفایی‌ها ممنوع بوده است و خانواده‌های متمول که تصمیم به ترک این شهر به قصد جاهای نسبتاً امن‌تری مانند بوشهر و بصره می‌کردند، غالباً نمی‌توانستند خانه خود را بفروشند و اسباب اثاث خانه‌شان را با خود بردارند. آن‌ها با همراه برداشتن دارایی‌های کوچک و قیمتی، یک‌شبه خانه را خالی می‌کردند و به سرعت از اصفهان دور می‌شدند تا مبادا گرفتار مأموران

نگاهی به کتاب تاریخ جلفای نو
تاریخ جلفای نو نام کتابی است به قلم هاروتون در هوهانیان که در سال ۱۸۸۰ میلادی در اصفهان به طبع رسیده و در سال ۱۳۷۹ توسط لئون میناسیان و محمدعلی موسوی فریدنی به فارسی ترجمه شده است. مطالب این کتاب اطلاعات ارزشمندی درباره تاریخ ارامنه ایران در اختیار خواننده علاقه‌مند قرار می‌دهند.

در مورد کوچ اجباری ارامنه از شهر جلفا - که امروز در مرز ایران و ترکیه واقع شده - به اصفهان و سایر نقاط مرکزی ایران، دو دیدگاه متضاد وجود دارد. از یک سو این کوچ را کوچی اجباری می‌دانند که به قیمت جان و مال بسیاری از مهاجران تمام شده و با همه انواع فشارها و ستم‌های این گونه مهاجرت‌ها همراه بوده است. از سوی دیگر سخن از توجه خاص شاه عباس به ارامنه جلفای اصفهان می‌رود و این که با امکاناتی که او در اختیار آن‌ها گذاشت آن‌ها توانستند رشد کنند و مخصوصاً با ورود به تجارت خارجی ثروت بسیار بیابندوزند. از آن چه در کتاب مورد بحث ما روایت شده است معلوم می‌شود هر دو وجه درست بوده است. انگیزه شاه عباس از کوچ دادن ارامنه به مناطق مرکزی ایران، هم سوق‌الجیشی بوده و به قصد خالی کردن قلمرو عثمانی‌ها و ایران انجام گرفته و هم با این چشم‌انداز که از وجود آن‌ها برای رونق بازرگانی و صنعت در

سخنرانی مسئولین وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در مراسم رونمایی کتاب روزهایی از زندگی طوفانی من به زبان ارمنی در ایروان

و خواندن بخش‌های مربوط به تاریخ ایران در کتاب روزهایی از زندگی طوفانی من را به حضار پیشنهاد کردند. سعید تقوی با اشاره به عنوان‌بندی فیلم مستندی که در مراسم پخش شد گفتند: در این فیلم به زیبایی بر کوه‌های سیس و ماسیس از یک سو و دماوند از سوی دیگر تاکید شده بود. همین طور مجسمه مام میهن ایروان و برج آزادی تهران در کنار هم نشان داده شده بود. آقای آهارونیان هر کاری در ایران کرده‌اند سعی کرده‌اند مشابهش را در ارمنستان هم بکنند و ما آخرش نفهمیدیم ایشان ایران را بیشتر دوست دارند یا ارمنستان را. گفتنی است که کتاب روزهایی از زندگی طوفانی من نخستین بار در سال ۱۳۸۷ به زبان فارسی توسط نشر ثالث در تهران منتشر شد. سال گذشته کتاب توسط همین ناشر به زبان ارمنی نیز به طبع رسید. در مراسم رونمایی باشکوه روایت ارمنی کتاب در ایروان گروه کثیری از روشنفکران، رجال سیاسی و روحانیان جمهوری ارمنستان، همین طور اسقف اعظم سیوه سرکیسیان و نماینده جاثلیق گارگین دوّم، رهبر ارمنه جهان شرکت داشتند و سخنرانی کردند.

روز ۱۰ خرداد سال جاری، مراسم رونمایی کتاب روزهایی از زندگی طوفانی من به زبان ارمنی در ایروان برگزار شد. مسئولین وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی جمهوری اسلامی ایران نیز در این مراسم حضور داشتند و درباره اهمیت این کتاب سخنرانی کردند.

محمدرضا وصفی، مدیر کل مجامع، تشکل‌ها و فعالیت‌های فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در سخنان خود نخست به اهمیت شعر و هنر که در هر دو عنصر خیال حضور دارد به عنوان نماد مناسبات دو کشور اشاره کردند و از سایات نوا، شاعر مشهور ارمنی سده هفتم میلادی که از فرهنگ ایرانی و زبان فارسی متأثر است، به عنوان مظهر این زمینه نام بردند. اما علاوه بر این ما نیاز به عنصر ابژکتیو و رئالیستی تری نیز برای این همبستگی داریم که همانا تاریخ واقعی دو ملت است. آقای آهارونیان با تالیف کتاب روزهایی از زندگی طوفانی من که خاطرات خودشان و همین تاریخ ارمنه ایران است، این خلاء را پر کرده‌اند.

سعید تقوی، رئیس اداره امور اقلیتهای وزارت فرهنگ و ارشاد نیز طی سخنانی به حضور لئون آهارونیان در همه عرصه‌های اقتصادی و فرهنگی در مناسبات دو کشور اشاره کردند

تشریح شده - با تفاوت‌هایی - امروز هم ادامه دارد. مهاجرت امروز هم از مسائل اصلی ارمنه ایران و از جمله جلفای اصفهان است. ساختمان‌های تخلیه شده و دکان‌های بسته در پس‌زمینه عکس‌های جلفای امروز از موقعیتی مشابه حکایت می‌کنند. گفتنی است که کتاب تاریخ جلفا به زبان ارمنی کهن به نگارش در آمده و در سال ۱۳۵۵ توسط کشیش بوقوس بطروسیان به ارمنی نو ترجمه شده است. آخرین چاپ آن به زبان ارمنی نو در سال ۱۳۸۷ به مناسبت چهارصدسالگی بنیان‌گذاری جلفا انجام شده است.

سی سالگی کلیسای سورپ گریگور لوساوریچ مجیدیه

ارمنه بعد از جنگ جهانی دوم، به دنبال توقف برنامه مهاجرت ارمنه‌ای که به قصد مهاجرت به ارمنستان از روستاها به تهران آمده بودند، در محله مجیدیه ساکن شدند. در سال ۱۹۵۶ در این محله ۱۵۰ خانوار ارمنی زندگی می‌کردند. برای تحصیل فرزندان این خانواده‌ها مدرسه شیروان‌زاده که بعدها به آارات تغییر نام داد تاسیس شد. این مدرسه سال‌های طولانی مرکز همه فعالیت‌های فرهنگی ارمنه مجیدیه بود و یک دوره نقش کلیسا را هم بازی می‌کرد و آیین‌ها و موعظه‌های دینی در آن انجام می‌شد. به تدریج فکر بنای کلیسایی در محله مجیدیه شکل گرفت و این کلیسا با کمک‌هایی که از اهالی محل جمع‌آوری شد به اضافه مبلغی که شورای خلیفه‌گری سرمایه‌گذاری کرد در زمینی به مساحت ۱۸۰۰ مترمربع احداث و در سال ۱۹۸۳ رسماً به دست اسقف آرداک مانوکیان افتتاح شد. سطح بنای کلیسا ۳۴۰ مترمربع است و ارتفاع آن از سطح زمین تا بالای گنبد بیش از ۱۹ متر است که در میان کلیساهای تهران بلندترین است. زنگ کلیسا در اصل متعلق به کلیسای سورپ مسروپ اراک است که به تهران منتقل و در بنای کلیسای جدید به کار رفته است.

اخیراً به مناسبت سی‌سالگی افتتاح این کلیسای کتابی به قلم هویک میناسیان منتشر شده است که حاوی اطلاعات دقیقی درباره عمر سی‌ساله این مرکز دینی است.

بازگشت چکناواریان با ارکستر مجلسی ارمنستان

نام لوئیس چکناواریان تداعی‌گر موسیقی ارکسترال است. او بیش از ۷۵ سمفونی، اپرا و قطعه موسیقی ساخته است. چکناواریان البته می‌گوید از کودکی، مفتون جاذبه رنگ بوده و از رنگ خوشش می‌آمده است. شاید همین امر او را بر آن داشت تا در نشست خبری کنسرتش در تهران از علاقه به نقاشی، مجسمه‌سازی و حتی فیلم‌سازی بگوید. در هر حال برپایی کنسرت او با ارکستر مجلسی ارمنستان بار دیگر نام چکناواریان را در فضای موسیقی سر زبان‌ها انداخته است. در نشست خبری صبح روز گذشته غیراز چکناواریان، رازمیک اوهانیان مدیر هنری ارکستر، هوشنگ کامکار مدیر هنری گروه موسیقی کامکار و رسول صادقی مدیر روابط عمومی بنیاد رودکی هم حضور داشتند تا برنامه‌های ارکستر مجلسی ارمنستان را برای حضاران تشریح کند. در این اجرا که از ۱۹ خرداد آغاز شده و تا دوم تیر (هر شب ساعت ۲۱ در تالار وحدت) ادامه دارد کارهای مختلفی از آهنگ‌سازان بزرگ جهان چون چایکوفسکی، ویوالدی، موتسارت و آهنگ‌سازان ایرانی چون حشمت سنجری، هرمز و شاهین فرهنگ به اجرا درمی‌آید؛ ضمن این که بخشی هم به موتیف‌های ایرانی اختصاص پیدا کرده. چکناواریان در مورد این کنسرت گفت: «در هر اجرای ارکستر مجلسی ارمنستان یک سولیست ایرانی ما را همراهی

می‌کند که از آن جمله می‌توان به اردلان و اردشیر کامکار، پانیذ فریوسفی، سولیست ویلن، امیرمهبیار مرادی و پوریا خادم، سولیست پیانو اشاره کرد. سیاست کلی من نشان دادن توانایی سولیست‌های ایرانی است». چکناواریان، خود را آهنگ‌سازی برای فردا دانست و اضافه کرد: «به تازگی اپرای رستم و سهراب، آژی‌دهاک و کوروش بزرگ را برای ارکستر بزرگ نوشته‌ام و می‌دانم در طول زندگی‌ام، توان اجرای این کارها را ندارم چون اسپانسر نیست که برای این کارهای بزرگ سرمایه‌گذاری کند اما من برای فردا زنده هستم و کارهایم را حتی در صورت اجرا نشدن ارایه می‌کنم». او درباره حضور ارکستر مجلسی ارمنستان و برخی اظهارنظرهای مطرح‌شده مبنی بر کم و کیف حضور ارکسترهای خارجی در تهران گفت: «هر کشوری ارکسترهای درجه دو و سه دارد ولی من همیشه به دلیل احترامی که به کشورم قائل هستم بهترین ارکسترها را به ایران می‌آورم». او در پاسخ به این سؤال که چرا از ارکسترهای ارمنستان برای اجراهای موسیقی دعوت می‌کند، اضافه کرد: «در روزگاری نه چندان دور، ارمنستان، آذربایجان و بسیاری از سرزمین‌های اطراف متعلق به ایران بود و همه ما هموطن یکدیگر بودیم. حال این که اگر ارکستر از آذربایجان یا استان فارس برای اجرا دعوت می‌شد

دیگر چنین شایبه‌هایی ایجاد نمی‌شد».

چکناواریان همچنین از علاقه خود به آثار علی‌رضا مشایخی گفت و افزود: «من موسیقی آوانگارد را دوست دارم و مشایخی، هنرمندی است که این‌گونه موسیقی را می‌شناسد و می‌نویسد اما انگشت‌شمارند مردمی که با موسیقی آوانگارد آشنا هستند». در ادامه این نشست رازمیک اوهانیان، رهبر گروه کر گفت: «امیدوارم آهنگ‌سازان خوب کشورمان در کنار نوشتن آثار برای ارکستر سمفونیک، قطعاتی نیز برای ارکستر زهی بنویسند». هوشنگ کامکار هم که در اواسط نشست و به قول خود «سرزده» به دیدار رهبر ارکستر آمده بود، با اشاره به اجرای قطعات خود و ارسال کامکار با ارکستر مجلسی ارمنستان گفت: «چندی پیش یک کار از من و ارسال توسط آقای چکناواریان در کنسرت مؤسسه خیریه محک اجرا شد و به دنبال آن به پیشنهاد ایشان قطعه شیرین و فرهاد را که برای ارکستر زهی ساز کمانچه و سنتور نوشته شده و براساس تم‌های کردی است برای اجرا در اختیار ایشان قرار دادم. همچنین یک قطعه از ارسال که برای ارکستر و کمانچه است توسط ارکستر ارمنستان اجرا خواهد شد».

منبع: روزنامه شرق، یکشنبه، ۲۱ خرداد ۱۳۹۱

اتصال آسیا به اروپا

اهمیت راه آهن ایران - ارمنستان برای روسیه و منطقه

سرکیس مانوکیان

در شماره ۱۱۲ دوهفته‌نامه هویس اولین قسمت از مقاله‌ی اهمیت راه آهن مشترک ایران - ارمنستان را به چاپ رساندیم. در این شماره قسمت بعدی آن را پی می‌گیریم که اختصاص دارد به اهمیت راه‌بردی پروژه یادشده برای روسیه و منطقه.

همسایه مخصوصا گرجستان، روسیه و ترکمنستان را نیز فراهم خواهد ساخت.

۳. اهمیت همبستگی: ساخت این راه آهن خطوط ریلی ایران را به راه آهن ارمنستان وصل می‌کند، در نتیجه این امکان را به ایران و دیگر کشورهای آسیایی خواهد داد که از طریق بندرهای گرجستان در دریای سیاه و در آینده نیز از طریق ترکیه، با اروپا تجارتی مطلوب و مطمئن انجام دهند. ارمنستان نیز از طریق ایران با پاکستان، هند، کشورهای آسیای مرکزی و همچنین روسیه و چین ارتباط پیدا خواهد کرد.

هستند. این کشور ترجیح می‌دهد راه‌های ترانزیتی مختلفی داشته باشد و به هیچ وجه آن‌ها را به عنوان رقیبی برای هم به حساب نمی‌آورد چون هر کدام اهمیت خاص خود را دارند.

اهمیت منطقه‌ای راه آهن ایران - ارمنستان:
۱. اهمیت توازی: این راه آهن تأثیر راه آهن

اهمیت راه آهن ایران - ارمنستان برای روسیه: به غیر از ایران و ارمنستان، کشور دیگری که از نظر استراتژیکی می‌تواند از راه آهن ایران - ارمنستان بهره‌مند شود، روسیه است که موضع‌گیری‌اش درباره‌ی این مسئله تا کنون مبهم و متغیر بوده است. روسیه حاضر نیست در این پروژه سرمایه‌گذاری کند و حتی در رسانه‌ها و مطبوعاتش در چهارچوب سیاست خاص خود اخباری را منتشر می‌کند که اجرای راه آهن ایران - ارمنستان حدود ۸ - ۱۰ میلیارد دلار هزینه در بر خواهد داشت - یعنی بیشتر از هزینه خط گاز نابوکو - و از لحاظ اقتصادی مقرون به صرفه نیست و معنی ندارد که روسیه در این پروژه سرمایه‌گذاری کند.

باید اشاره کرد حداکثر هزینه‌ی در نظر گرفته شده که چندین بار ارزیابی شده است، حدود ۲ تا ۱/۵ میلیارد دلار است و توافق شده است ایران ۴۰۰ میلیون دلار آن را برای انجام کارهای ساختمانی در خاک ارمنستان تأمین کند.

اما به هر حال ساخت این راه آهن برای روسیه نیز گزینه دیگری غیر از راه‌های هوایی برای ارتباط با ارمنستان و ایران است. این مسئله به روسیه امکان خواهد داد که از طریق خاک قزاقستان، ترکمنستان و ایران نیز ارتباط مستحکمی با ارمنستان داشته باشد و در صورت بازگشایی مجدد راه آهن آبخازیا اهمیت این راه آهن بیشتر خواهد شد.

علاوه بر روسیه این پروژه برای کشورهای چین، هند و همچنین کشورهای اروپایی نیز سودمند است. در ضمن سازمان‌های مالی بین‌المللی مختلف همانند بانک توسعه آسیایی و بانک جهانی، ایده ساخت را مثبت ارزیابی کرده و خواستار مشارکت و سرمایه‌گذاری در این پروژه شده‌اند.

شاید جمهوری آذربایجان راه آهن ایران - ارمنستان را رقیب راه آهن قزوین - رشت - آستارا به حساب بیاورد. اما باید گفت این راه آهن و همچنین راه آهن قارص - نخجوان - جلفا (ایران) دیگر گزینه‌های ایران

قارص - آخالکالاک - باکو و همچنین راه آهن نخجوان - قارص را تعدیل می‌کند و همزمان با ایجاد توازن ترانزیتی، ثبات منطقه‌ای افزایش خواهد یافت و ممکن است ترکیه و جمهوری آذربایجان از سیاست فشار بر ارمنستان از طریق محاصره مرزی و اقتصادی امتناع ورزند و حداقل مرز ارمنستان - ترکیه باز شود.

۲. اهمیت توسعه‌ی اقتصادی منطقه‌ای: ساخت و بهره‌برداری از راه آهن علاوه بر این که برای دو کشور ایران و ارمنستان رشد تولید ناخالص داخلی، بازدهی بودجه سالانه، اشتغال‌زایی و رونق اقتصادی را به ارمغان خواهد آورد، زمینه‌ی روابط تجاری - اقتصادی و احیای حمل‌ونقل ترانزیتی کشورهای

به علاوه به دریای خزر و خلیج فارس راه پیدا می‌کند و از وابستگی ترانزیتی به گرجستان در می‌آید.

۴. اهمیت امنیتی: سطح امنیت اقتصادی، امنیت انرژی و ترانزیتی ایران - ارمنستان افزایش پیدا خواهد کرد و این باعث افزایش سطح امنیت منطقه خواهد شد.

۵. اهمیت همکاری: زمینه‌ی تحکیم و فعال شدن روابط اقتصادی ایران - ارمنستان - روسیه بیش از پیش فراهم می‌شود.

ترجمه: تورج خسروی

بزرگ ترین دیاسپورای ارمنی جهان

دیاسپورای روسیه و علل پراکندگی آن (بخش دوم)

مارینا اوساتچوا

ترکیب این ویژگی‌ها، فضاهای اجتماعی متنوعی را در میان دیاسپورای ارمنی شکل می‌دهد.

تمایز سه نوع جامعه در دیاسپورای ارمنی مسکو و روسیه پذیرفتنی به نظر می‌رسد:

۱- اعضای قدیمی دیاسپورا که پیش از پرستروکا به روسیه آمدند. این افراد با زندگی در شهرهای روسی تطبیق یافته‌اند. در میان این‌هاست که فعالان و علاقه‌مندان به زندگی ارمنی در روسیه و به وضعیت جمهوری ارمنستان یافت می‌شود.

۲- تاجران موفقی که با موج دوم مهاجرت در ۱۹۹۰ آمدند. آن‌ها در هیچ ارگانی که توسط گروه اول ایجاد شده باشد شرکت نمی‌کنند و علاقه‌ای به سرمایه‌گذاری در آن‌ها ندارند. تنها فعالیت آن‌ها لابی‌کردن برای خواسته‌های اقتصادی خودشان است. ارتباط آن‌ها با وطن اغلب تجاری است.

۳- تازه از راه رسیده‌های دهه ۹۰ که به اندازه گروه دوم خوش شانس نبودند و هنوز هم وضعیت قانونی مطمئن، شغل معتبر و محلی برای زندگی ندارند. اغلب آن‌ها خانواده‌هاشان را در شهر یا روستای خود گذاشته‌اند و بین شهرهای روسیه و شهر خود در رفت‌وآمدند.

با توجه به این سه فضای دیاسپورایی متفاوت، به نظر می‌رسد بتوان دیاسپورای ارمنی در روسیه

کنترل نمی‌شوند.

کلیسا که به طور سنتی در زندگی ارمنی‌ها یک نهاد عمومی و سیاسی بود، شاید چون حاکمان این نقش را به آن دادند، همچنان به عنوان نهادی با نقشی مهم در زندگی اجتماعی باقی می‌ماند (لیباردیان - ۱۹۹۹). همان طور که پاتی می‌نویسد «مؤمنین، منکرین خدا، ضد روحانیون، همه به یک سان و به طور دائم در رویدادهای معمول کلیسا مانند ازدواج، تعمید و ختم شرکت می‌کنند» (پاتی - ۱۹۹۷). در هر صورت با توجه به زندگی ارمنی‌ها در روسیه، کلیسا نمی‌تواند نهادی باشد که مانند چتر همه علائق متنوع ارمنی‌ها را پوشش دهد و برای ارمنی‌های مختلف دیاسپورای روسیه یک اتحاد تشکیلاتی فراهم کند. کلیسا یکی از سمبل‌های «ارمنیت» باقی می‌ماند اما این قدرت و حقانیت را ندارد که به جای همه دیاسپورا صحبت کند.

به نظر می‌رسد دیاسپورای ارمنی در مسکو شامل محیط‌های اجتماعی متنوعی است که برهم‌کنش ضعیفی با هم دارند. معیارهای مختلفی برای تمایز این محیط‌ها وجود دارد:

- مدت زمان اقامت در شهر
- سطح تطبیق یافتن با محیط جدید
- وضعیت اجتماعی (بردنیکووا و پاچنکف - ۱۹۹۹).

دلیل دوم پراکندگی دیاسپورای ارمنی این است که با وجود پتانسیل اقتصادی کاملاً بالای آن مخصوصاً در لایه تجارت‌های متوسط (رستوران، فروشگاه‌ها، آتلیه‌های دوخت و ساخت کفش، نانوايي‌ها، ...) اما تاجران منطقه ارمنستان به ندرت در تشکیلات ارمنی‌های دیاسپورا سرمایه‌گذاری می‌کنند. سفارت ارمنستان در روسیه اعتقاد دارد تجارت سطح بالای ارمنی شخصیت منفی دارد و به کارهای بشردوستانه علاقه ندارد. تجارت‌های متوسط هم نمی‌خواهند در تشکیلات اقتصادی و فرهنگی ارمنی سرمایه‌گذاری مالی کنند. تنها فعالیت مورد علاقه آن‌ها لابی‌کردن برای خواسته‌های اقتصادی خودشان است. این وضعیت بسیار متفاوت است با وضعیت دیاسپورای ارمنی در آمریکا و اروپا که در آن سرمایه‌گذاری فعالیت‌های دیاسپورا تقریباً به طور کامل توسط جامعه تجارت ارمنی انجام می‌شود (پولوسکوا - ۱۹۹۸).

سوم این که دیاسپورای ارمنی در روسیه، از نظر تشکیلات و نهادها توسعه نیافته است. رقابتی بین تشکیلات دیاسپورایی وجود دارد که به نبود یک رهبری مرکزی ختم می‌شود. تشکیلات واحدی در سطح فدرال وجود ندارد که بتواند فعالیت‌های دیاسپورا را هماهنگ کند.

احزاب سیاسی، بازتاب دهنده کلیت این دیاسپورای ارمنی متنوع نیستند. به طور عمومی، سه حزب اصلی سیاسی، یک بخش کاملاً کوچک از جمعیت دیاسپورایی را نمایندگی می‌کنند. دیاسپورایی‌هایی که در هر کدام عضو هستند، حتی در ارگان‌های دیگر و نه فقط در احزاب سیاسی، تعدادشان به بالاتر از ۲۰ درصد نمی‌رسد (لیباردیان - ۱۹۹۹). بیشتر منابع مالی یا انسانی دیاسپورا توسط این ارگان‌ها نظارت یا

ولادیمیر پوتین رئیس‌جمهور روسیه و آرا آبراهامیامیان، رئیس اتحادیه ارمنی‌های روسیه که در انتخابات اخیر از پوتین حمایت می‌کرد

نشانه اتحادیه ارمنی‌های روسیه (UAR)

در انتخابات ارمنی، و دفاع از خواسته‌های اقلیت‌های ملی همچون خواسته‌های جمهوری ارمنستان اعلام می‌کند.

به هر حال تلاش‌های این مرکز و دیگر ارگان‌های مختلف اغلب ناموفق بوده است. توضیح آن به این واقعیت بر می‌گردد که تمام این ابتکارات متعلق به روشنفکران دیاسپورای ارمنی است در حالی که هیچ یک حمایت دیاسپورای تجاری را ندارند. مشکل دیگری که باید حل شود این است که چه‌طور از تمرکز بیش از حد همه نیروها در پایتخت پیشگیری شود به طوری که در عین حال این جوامع به حال خود و کاملاً مستقل در مناطق مختلف رها نشوند و بنابراین پراکندگی به وجود نیاید. ارگان‌های گروه دوم - دیاسپورای تجاری - وارد انجمن‌های تجاری می‌شوند اما نه به خاطر علاقه به موضوعات فرهنگ ملی و هویت. ارگان‌هایی که توسط گروه سوم ارمنی‌ها ایجاد شده‌اند به طور عمده شبیه‌سازی مراکز تطبیق با محیط جدید هستند که مسأله قومیت در آن نقشی ندارد.

آیا چشم‌اندازی برای یک‌شکل کردن و هماهنگ سازی چنین دیاسپورای پراکنده و متنوعی وجود دارد؟

در ۱۹۹۹ یک ارگان ارمنی تازه در دیاسپورای روسیه پدیدار شد به نام اتحادیه ارمنی‌های روسیه (UAR) که اظهار کرد شکل مطلوب یک تشکیلات را یافته است، به این شکل که قصد دارد نیروهای روشنفکر مرکز را با جوامع مستقل محلی ترکیب کند. و در آن انواع مختلف امور عملی (فرهنگی - آموزشی، قانونی، حقوق بشر، دفاع و غیره) با اموری که هم برای روسیه و هم برای ارمنستان استراتژیک هستند ترکیب خواهد شد. علاوه بر این، بنیان‌گذاران آن دریافتند که بدون ترکیب کردن تلاش روشنفکران و پول تاجران، تشکیلات آن‌ها نخواهد توانست به تمام جاه‌طلبی‌ها و چشم‌اندازهای خود تحقق ببخشد و انجمن دیگری خواهد شد از افراد مشتاق و

را جامعه‌ای شکل گرفته با هویت جمعی و امور مشترک اعلام کرد. سؤالی که پیش می‌آید این است که آیا این نوع جامعه، یک دیاسپورای ارمنی واحد را شکل می‌دهند یا این‌ها سه دیاسپورای متفاوت ارمنی‌های موجود در شهرهای روسیه هستند. هنوز باید به این سؤال پاسخ داد که آیا گروه دوم و سوم می‌توانند دیاسپورا نامیده شوند؟ برای مثال اگر تاجران دهه ۹۰ دغدغه‌ی هویت ملی، وطن، فرهنگ و مذهب خود را ندارند، هویت دیاسپورایی آن‌ها بر چه اساسی شکل یافته است؟ شاید در این مورد کارکوهن در نوع شناسی دیاسپوراها قابل بحث باشد که می‌گوید ارمنی‌های قدیمی در روسیه، دیاسپورای «قربانی» را تشکیل می‌دهند (چون خصوصیت آن‌ها تأکید بر گذشته فاجعه‌آمیز، دغدغه حفظ هویت ملی، علاقه به توسعه وطن و... است). گروه دوم ارمنی‌ها، دیاسپورای «تجارت» هستند (کوهن - ۱۹۹۷). هر دو گروه، خصوصیات «مجهز شدن» را نشان می‌دهند (آرمسترانگ - ۱۹۷۶). آن‌ها رشد زبان، ارتباطات و حرفه خود را مزایایی می‌دانند که از طریق آن می‌توانند مدرنیته و مجهز شوند. ارمنی‌هایی که در گروه سوم جا می‌گیرند - مهاجرین اقتصادی که سه سال بیشتر در روسیه زندگی نکرده‌اند - استثناء هستند. آن‌ها کم‌ترین نفوذ به جوامع شهری را دارند، تطابق‌شان با شرایط زندگی جدید در فرهنگ «بیگانه» ضعیف است، و در فضای بیگانه ترس موجود در روسیه آسیب پذیرند. تحلیل دیگری از وضعیت این جمع باید انجام شود که در آن سنجیده شود آیا کلمه دیاسپورا می‌تواند برای این گروه به کار رود؟ مثلاً دیاسپورای کار یا تجارت در کلمه‌های پیشنهادی کوهن، دیاسپورای بدوی در کلمه‌های پیشنهادی وِن هیر (۱۹۹۸)، یا دیاسپورای پرولتاریایی در واژه‌های آرمسترانگ (۱۹۷۶). یا این که این گروه باید با کلماتی که کوهن آن را «فرهنگ مرز» می‌نامد توصیف شوند؟ که خصوصیت آن، دومحلی بودن، تلفیقی بودن و ابهام است.

این پراکندگی و تنوع، در زیست ارگانی و تشکیلاتی دیاسپورای ارمنی چه مفاهیمی دارد؟ می‌توان این تشکیلات را هم در سه نوع متمایز کرد؛ ارمنی‌های قدیمی، ارمنی‌های تاجر و ارمنی‌های مرزی.

نمونه‌ی دسته‌ی اول، ارگان‌هایی در مسکو هستند مانند مرکز بین‌المللی همکاری با جوامع ارمنی، یا هیأت ارمنی بین‌المللی، و دیگر ارگان‌هایی که تلاش می‌کنند هماهنگ سازی با محیط جدید را رایج کنند و با ارمنی‌های مناطق روسی ارتباط نزدیک داشته باشند.

مثلاً مرکز بین‌المللی همکاری با جوامع ارمنی، هدف اصلی خود را حمایت از تجارت ارمنی در مناطق روسی، هماهنگ سازی سیاسی

منزوی و نوعی کلوب اوقات فراغت. به نظر می‌رسد این اتحادیه پتانسیل لازم برای جلب توجه بخش تجارت را دارد چون همراه با هدف متحد کردن جوامع ارمنی مناطق مختلف و حل مشکلات جمهوری ارمنستان، یکی از کارهای اصلی آن همکاری در ایجاد قوانین و قواعدی است که تجارت ارمنی را در سراسر روسیه قانونی کند.

بررسی اسناد، گزارش‌ها، و مصاحبه مدیران آن نشان می‌دهد که آن‌ها درک تازه، واقع‌گرایانه و عملی از امور خود دارند که همین باعث تمایز آن از بسیاری ارگان‌های دیگر می‌شود. علاوه بر این در حالی که بیشتر تشکیلات دیاسپورای ارمنی در روسیه محدود به حل و فصل امور آموزشی و فرهنگی هستند، قلمروی مطالبات اتحادیه ارمنی‌های روسیه (UAR) وسیع‌تر است و در لایه‌های سیاسی و قانونی قرار دارد. این اتحادیه خود را یک نهاد غیردولتی کاملاً روسی می‌داند؛ بخشی از جامعه مدنی روسی.

اتحادیه ارمنی‌های روسیه (UAR) تمایل دارد فعالیت‌های سیاستمداران روسی را تصحیح کند تا این فعالیت‌ها را در موارد مشخصی به همکاری روسی - ارمنی مرتبط کند، و برای مطالبات تجار ارمنی و تجارت در روسیه لابی کند. این یک تشکیلات مردمی است نه سیاسی، اما به این معنا نیست که برای مسائل مربوط به سیاست فعالیت نمی‌کند. مثلاً خیلی از ارمنی‌ها از ولادیمیر پوتین در انتخابات ریاست جمهوری حمایت کردند.

گذشته از چنین عملکردهای سیاسی جاه‌طلبانه، اتحادیه ارمنی‌های روسیه (UAR) فعالیت‌های اجتماعی معینی را نیز تحقق خواهد بخشید؛ پیش از این در مدارس پانسیون یتیم‌ها و خانه‌هایی برای سربازان جنگ دوم سرمایه‌گذاری کرده است. تصمیم دارد کلیساهایی بسازد و به فقیرترین اقشار جامعه ارمنی روسیه کمک برساند.

از این رو این اتحادیه قصد دارد بین دولت و ساختار غیردولتی روسیه، بین مرکز و مناطق غیرمرکزی، یک واسطه جمعی باشد.

اتحادیه ارمنی‌های روسیه (UAR) با توجه به دیدگاهش به مأموریت خود و اموری که در جست‌وجوی تحقق آن‌هاست، شکلی نوین از تشکیلات دیاسپورایی ارمنی را به نمایش می‌گذارد. این نهاد می‌تواند برای دیگر جمعیت‌های ملی در روسیه که مسؤولین محلی، بی‌تفاوتی مرکز فدرال روسیه، از هم پاشیدگی داخلی، و ناتوانی در ترکیب منابع فکری و مالی در آن‌ها مانع از توسعه و رشدشان شده، الگو باشد.

شیوه زیست به مثابه فرهنگ حکایت کفش و فرش

روبرت صافیان

و میل از لوازم اصلی خانه است، در نتیجه آداب ورود به خانه با کفش در حال تغییر است. شیوه زندگی غربی به اقشار گسترده‌تری از جامعه تسری پیدا کرده و این امر با خود تغییراتی در آداب قدیمی را به همراه آورده است.

در این زمینه‌ها شاهد یک جور هم‌امیزی یا سازش یا گفت‌وگوی فرهنگ‌ها هم هستیم. راه حل‌های وسط پیدا شده است. مثلاً ما در خانه‌مان آزاد گذاشته‌ایم که اگر مهمان خواست کفش‌هایش را بکند و اگر نخواست، با کفش وارد شود. اما خودمان با کفش وارد خانه نمی‌شویم. می‌دانم برخی از دوستانمان کفش مخصوص مهمانی دارند که کف آن را حتی الامکان تمیز نگاه می‌دارند تا در مهمانی‌ها کفش‌شان را نکنند و در ضمن فرش صاحب‌خانه را هم زیاد کثیف نکنند. یا برخی از خانم‌ها کفش سبک مخصوصی در کیف‌شان دارند که دم در خانه مهمان به پا می‌کنند و با آن روی فرش می‌روند. این رفتارهای بینابینی جلوه‌ای است از انطباق شیوه زیست سنتی با مقتضیات زندگی امروز.

فرهنگ کفش و فرش تنها نمونه کوچکی است از شیوه زیست به مثابه فرهنگ. نمونه‌های دیگر فراوانند و بسیاری از آن‌ها با مسأله نظافت در ارتباطند. آداب توالی رفتن نمونه دیگری است. بسیاری از این‌ها ریشه در مفاهیم و ارزش‌های اعتقادی دارند، اما وقتی بدل به شیوه زندگی می‌شوند و در زندگی روزمره ریشه می‌دانند، سخت‌جان‌تر می‌شوند و چه بسا آدمی اعتقاد خاصی را کنار می‌گذارد یا نفی می‌کند، اما شیوه زیست ناشی از آن همچنان به حیات خود در وجود او ادامه می‌دهد و احساس او را به عنوان عضوی از این یا آن گروه ملی، دینی یا قومی تداوم می‌بخشد.

چه عواملی در شکل‌گیری هویت آدم‌ها به عنوان متعلقان این یا آن گروه قومی یا دینی خاصی مؤثرند و باعث می‌شوند کودک خود را از همان نخستین سال‌های زندگی مسلمان، مسیحی، ارمنی، زرتشتی و غیره بدانند؟ خواهید گفت: زبان، اعتقادات و باورها، جشن‌ها، موسیقی ملی و در یک کلام، فرهنگ. اما این فرهنگ جزئی هم دارد که گاه آن قدر پیش‌پاافتاده به نظر می‌آید که آراه داریم آن را هم جزئی از فرهنگ به حساب آوریم. این عامل که گاه نقش مهم‌تری در شکل‌گیری احساس تمایز قومی یا ملی دارد، شیوه زیست روزمره است. شیوه زیست به مثابه فرهنگ.

برای نمونه، آداب ورود به خانه با کفش یا بدون کفش. یکی از اولین چیزهایی که باعث می‌شد (و تا حدودی تا امروز هم می‌شود) که کودک ارمنی تمایزی میان خود و باقی جامعه احساس کند تفاوت رفتار بین ارامنه و غیرارامنه در این زمینه است. مهمان که به خانه ما می‌آمد دم در کفش‌هایش را در نمی‌آورد و ما وقتی بزرگ شدیم و دوست غیرارمنی پیدا کردیم و با آن‌ها رفت‌وآمد کردیم، یکی از کارهای دشوار همین باز کردن بند کفش پیش از ورود به خانه‌شان بود. در خانه‌های ما با کفش روی فرش می‌رفتیم و در خانه دوستان مسلمان‌مان پا گذاشتن روی فرش با کفش ممنوع بود. البته چیزهای دیگری هم بودند وابسته به همین عادت. در خانه دوستان غیرارمنی سفره روی زمین پهن می‌شد و چارزانو نشستن روی زمین برای صرف شام یا ناهار حکایتی داشت. آن قدر این پا و آن پا می‌کردیم و دوزانو و چارزانو می‌شدیم و به شکم‌مان فشار می‌آمد، که غذای خوشمزه آن طور که باید نمی‌چسبید. غذا خوردن دور میز یا نشسته روی زمین، ارتباط مستقیم

دارد با فرهنگ کفش و فرش. اگر قرار است سفره روی زمین پهن شود، درست‌تر آن است که دیگر با کفش روی فرش نرویم و برعکس اگر روی میز غذا می‌خوریم، شاید با کفش هم بشود روی فرش رفت. اما همین رفتار ساده تاریخی‌ها دارد. در خانه‌های ارامنه هم این دور میز غذا خوردن از دوره خاصی همه‌گیر شد؛ در سال‌های مهاجرت گسترده ارامنه از روستاها به شهرها و تأثیرپذیری این شهرنشینان تازه از شیوه زندگی غربی. در دوران کودکی من، ما یک اتاق بیشتر نداشتیم، اما گوشه‌اش میزی بود که روی آن غذا می‌خوردیم. اما در اتاق پدر بزرگ - مادر بزرگ که در گوشه دیگری از همان حیاط بود، روی زمین سفره پهن می‌کردند. در نتیجه برای ورود به اتاق آن‌ها، کندن کفش الزامی بود.

دیگر این که امروز، دست‌کم در میان طبقه متوسط شهری، در خانه مسلمانان هم میز و صندلی ناهارخوری

چشم‌اندازهای ایروان در آثار آبرنگ پتو بغوسیان

پتو بغوسیان در سال ۱۹۸۳ در شهر گیومری ارمنستان به دنیا آمد. او در آکادمی هنرهای زیبای شهر تحصیلات خود را در رشته هنرهای تجسمی مثل مجسمه سازی و گرافیک آغاز کرد و با رشته نقاشی از دانشگاه هنرهای زیبا ایروان ادامه داد. مشخصه کاری بغوسیان قلم توانای آبرنگ وی است که به سبک آبرنگ‌کاران سنتی، آبرنگ را بر روی کاغذ آبرنگ کار می‌کند و از ترکیب مواد گوناگون پرهیز می‌کند. او در کارهایش به خوبی از تکنیک قلم موی خشک بر روی کاغذ خیس استفاده می‌کند.

سوژه کارهای وی منظره و مخصوصاً مناظر شهری است. برای این کار، او از عکس‌هایی که خودش به دقت عکاسی کرده بهره می‌گیرد. از کارهای بغوسیان چندین نمایشگاه اختصاصی برگزار شده است.

گفت و شنودی با امانوئل ملیک اصلانیان، موسیقی دان ایرانی - ارمنی

واروژ سورنیان
رازمیک امیرخانیان

نه سال پس از مرگ امانوئل ملیک اصلانیان، آهنگ‌ساز اندیشمند ایرانی - ارمنی، ترجمه فارسی مصاحبه‌ای مفصل با او را تقدیم خوانندگان هویس می‌کنیم. این مصاحبه توسط واروژ سورنیان و رازمیک امیرخانیان به زبان ارمنی انجام و در دومین شماره ضمیمه ادبی لویس (۲۵ خرداد ۱۳۸۰) منتشر شد. اکنون متن فارسی آن برای نخستین بار منتشر می‌شود. امانوئل ملیک اصلانیان دو سال بعد از این مصاحبه در تابستان سال ۲۰۰۳ دار فانی را وداع گفت.

خارجی بودم چیزی به من نمی‌گفتند و در مطبوعات هم هیچ اشاره‌ای به این اجراها نمی‌شد. چند سال پس از پایان جنگ، در سال ۱۹۵۳م. به ایران برگشتم. اول تصمیم نداشتیم در این جا بمانم، اما با پیشنهاد پدرم ماندم و در دانشگاه و کنسرواتوار شروع به تدریس کردم. همچنین به ساخت آهنگ و تحقیق و تنظیم موسیقی محلی ایرانی پرداختم. البته این کار را از هامبورگ شروع کرده بودم و چند آهنگ هم ساخته بودم...

• درباره موسیقی سنتی ایرانی تحقیقی هم کرده‌اید؟

بله، در دستگاه‌های چهارگاه و همایون تحقیق کرده‌ام. به ایران که برگشتم پیش ابوالحسن صبا رفتم و چیزهای بسیاری از او یاد گرفتم. تحقیقات او در موسیقی ایرانی بسیار معروف است. البته از بعضی موسیقی‌دانان تعجب می‌کنم که در تحقیق روی موسیقی ایرانی، فریب هارمونی‌های اروپایی را می‌خورند و آن‌ها را در آثاری که بر پایه موسیقی ایرانی می‌سازند به کار می‌برند. من برعکس، سعی می‌کردم هارمونی تازه‌ای پیدا کنم که با آن موسیقی همخوانی داشته باشد. در ارمنستان هم موسیقی‌دانانی که در حیطه فولکلور کار می‌کنند متأثر از افکار روسی و اروپایی هستند و به خود زحمت نمی‌دهند هارمونی واقعی را

در ۱۹۳۸م. فارغ‌التحصیل شدم. اولین کنسرت من در ۱۹۴۰م. در برلین برگزار شد. جنگ تازه شروع شده بود. باید بگویم در آخرین سال جنگ، خانه ما در هامبورگ بمباران شد و همه چیز را از دست دادیم، اما خوشبختانه کسی در خانه نبود. در برلین هم نزدیک خانه ما بمبی منفجر شد. اما عجیب این بود که حتی در آن اوضاع سنگین هم مردم به کنسرت می‌رفتند. کنسرت ساعت ۶ بعدازظهر شروع می‌شد و در اعلان برنامه می‌نوشتند که اگر بمباران شروع شد برای حفظ جان خود چه کار کنیم. یک بار در سال ۱۹۴۴م. هنگام اجرای کنسرت بمباران شروع شد، اما هیچ کس از حضار از جاش تکان نخورد و من هم به نواختن ادامه دادم تا قطعه تمام شد، بعد به پناهگاه رفتیم.

• چرا و چه وقت به ایران برگشتید؟

کار پدرم نگرفت و به ایران بازگشت، اما خانواده در آلمان ماند. نمی‌دانستم جنگ شروع خواهد شد و زمانی هم که شروع شد فکر می‌کردیم به زودی تمام خواهد شد. اما جنگ ادامه یافت و راه‌ها بسته شد. در آن سال‌ها بسیار سختی کشیدیم. این را هم بگویم که نازی‌ها آثار چایکوفسکی و شوپن را به خاطر آن که روس و لهستانی بودند منع کرده بودند، اما مردم آن‌ها را دوست داشتند. من این را نمی‌دانستم و آثار آن‌ها را هم در کنسرت‌ها اجرا می‌کردم. بعداً فهمیدم که چون

• جناب آقای ملیک اصلانیان، داده‌های مربوط به زندگی‌نامه شاید چندان هم مهم نباشند، اما بیابید از همین جا شروع کنیم، چون به هر حال برای ما جالب است. کجا به دنیا آمده‌اید؟ چه‌گونه وارد عرصه موسیقی شده‌اید؟ کجا درس خوانده‌اید و چه کارهایی انجام داده‌اید؟

راستش با زندگی‌نامه‌ها میانه خوبی ندارم. مفهوم مهم است نه عدد و رقم. با این حال باید بگویم محل تولد من در شناسنامه، تبریز نوشته شده اما در حقیقت در سال ۱۹۱۵ میلادی در روستوف به دنیا آمده‌ام. پدر و مادرم اهل تبریز بودند، اما در آن زمان در روستوف زندگی می‌کردند. به یاد دارم در کودکی آن‌جا به ما اشعار بابا لنین را یاد می‌دادند، یک بار هم چون آن‌ها را حفظ نکرده بودم تنبیه شدم. در سال ۱۹۲۵م. به تبریز برگشتم. در تبریز دخترخانمی بود به نام آمانونی که پیش او موسیقی یاد می‌گرفتم. قد من کوتاه بود و پاهایم به پدال پیانو نمی‌رسید، با این حال فی‌البداهه می‌نواختم.

پس از بازگشت به تبریز، پدرم برای مأموریت کاری به آلمان رفت. او از نخستین افرادی بود که در آن زمان به تجارت خشکبار اشتغال داشت. او در سال ۱۹۲۹م. ما را پیش خود دعوت کرد و ما از راه مسکو به هامبورگ رفتیم. در آن‌جا به مدرسه رفتم و سرگرم موسیقی شدم. سپس وارد کنسرواتوار شدم و

کودکی امانوئل ملیک اصلانیان

پیدا کنند. به جای آن، فقط چیزی را که یاد گرفته‌اند به کار می‌برند.

من به این نتیجه رسیدم که انسان باید چیزهای زیادی یاد بگیرد و بداند، اما بعد باید آن‌ها را از یاد برد و ببیند آن ملودی به چه چیزی نیاز دارد، نه این که خودش می‌خواهد با آن چه کار کند و یا آموخته‌های خود را چه‌طور ارائه دهد. زیرا چیزی که یاد گرفته‌ایم مال خودمان نیست. زمانی که باخ و بتهوون هارمونی می‌نوشتند چیزی درباره هارمونی نوشته نشده بود. آن‌ها خودشان با تکیه بر تجربه‌های پیشینیان هارمونی را به وجود می‌آوردند. بعد درباره آثار آن‌ها کتاب‌ها نوشته شد و اکنون در دانشگاه‌ها تدریس می‌شود. حالا اگر کسی با استفاده از آن‌ها موسیقی بنویسد، این دیگر مال خودش نیست. دانش و ورزش ذهن است، نه تکرار آموخته‌ها. این برای هنر و ادبیات بسیار مهم است.

• سیر موسیقی در غرب چه‌گونه بوده است؟

موسیقی هم تکنولوژی خودش را دارد. مثلا سمفونی‌ها به یکباره ساخته نمی‌شوند. موسیقی در آغاز تُنال بود، اما بعد پُلی تُنال شد، کنترپوان به میان آمد و غیره. جالب این که کشیش‌ها نقش زیادی در پیشرفت موسیقی داشته‌اند. آن‌ها برای این که مردم را به کلیسا بکشاند در میان مراسم از موسیقی استفاده می‌کردند. آن موسیقی تنها در کلیسا ارائه می‌شد. موسیقی در دوره رنسانس از انحصار کلیسا بیرون آمد و در میان مردم گسترش یافت. مردم احساسات

امانوئل نوجوان و مادرش

خود را با این موسیقی بیان می‌کردند. می‌دانید که در روزگاران قدیم اجازه نداشتند احساسات آدمی را وارد سرودهای کلیسایی کنند. کلیسا با ورود هر گونه احساسات آدمی به آوازهای روحانی مخالف بود اما در دوران رنسانس، آوازخوانی در میان مردم رواج یافت و این مانع برطرف شد.

• موسیقی امروز چه‌گونه است؟

موسیقی کنونی به سرچشمه‌های خود باز می‌گردد: به موسیقی مطلق (ابسولوت). به همین خاطر برای ما غریب به نظر می‌رسند، همان‌طور که کارهای پالستینا یا آوازهای قدیمی کلیسا غریب به نظر می‌رسند. موسیقی کنونی دیگر بیانگر آن احساسات روحی خاص موسیقی رمانتیک نیست و تبدیل به موسیقی فضایی شده است. همان‌طور که کلیسا موسیقی را با فضا ارائه می‌کرد، موسیقی کنونی هم فضا را نشان می‌دهد. به همین علت برای مردم عادی چندان قابل فهم نیست.

• به نظر شما هنر به‌طور عمومی و موسیقی به‌طور

خاص چه تأثیری در زندگی اروپایی‌ها، مخصوصا آلمانی‌ها دارد؟ چه چیزی باعث می‌شود مردم حتی زیر بمباران هم در سالن بنشینند و به کنسرت گوش دهند، آیا این رفتار مختص آلمانی‌هاست؟

مردم به موسیقی بسیار نیاز دارند، مخصوصا آلمانی‌ها، چون تحت فشار روحی قرار دارند. تنها چیزی که می‌تواند آن‌ها را تخلیه روحی کند گوش کردن به موسیقی است. اسپانیایی‌ها یا ایتالیایی‌ها این‌طور نیستند. آن‌ها بیشتر برای لذت بردن به موسیقی گوش می‌دهند، اما آلمانی‌ها برای تخلیه روحی خود گوش می‌دهند. آن‌ها عقده‌ها و مسائلی دارند، و هر اندازه به دیگر ملت‌ها مانند فرانسوی‌ها

و روس‌ها احترام می‌گذارند نسبت به خود کمبود احترام احساس می‌کنند. موسیقی برای ملت‌های دیگر لذت‌جویی است، اما برای آلمانی‌ها نیاز است و تخلیه روحی.

• در کشورهای شرقی چه‌طور؟ مردم آن‌جا چه درکی از موسیقی دارند؟

درک آن‌ها بیشتر سطحی است. بر خلاف آلمانی‌ها که از موسیقی برای حل و فصل مسائل درونی خود استفاده می‌کنند شرقی‌ها آن را برای لذت بردن می‌شنوند. البته استثناء هم وجود دارد.

• آیا می‌توان گفت استفاده شرقی‌ها از موسیقی بیشتر برای رفع نیازهای مادی خود است تا رفع نیازهای عمیق روحی؟

بله کاملا درست است. موسیقی نیاز به شنونده دارد و بهترین شنونده هم آلمانی‌ها هستند. در آلمان هرگاه کنسرت برگزار می‌شود مردم صدقانه به موسیقی گوش می‌دهند.

• با این قیاس اوضاع در کشورهای شرقی مثلا ارمنستان و ایران چگونه است؟

من ارمنیان را بسیار به آلمانی‌ها شبیه می‌بینم. آن‌ها در ظاهر خشک هستند و آن‌چه هستند را نشان نمی‌دهند. آلمان در اروپا، و ارمنستان در این منطقه، از نظر فرهنگی بسته هستند و هیچ ارتباطی با همسایگان ندارند.

• مردم ایران موسیقی ملی سنتی را بسیار دوست دارند. هر کنسرت با اجرای خوانندگان خوبی مثل محمدرضا شجریان در سالن‌های لبریز از علاقه‌مندان اجرا می‌شود، چه در تهران و چه در پاریس یا

اعلان کنسرت ملیک اصلانیان در باشگاه آارات تهران

که ایرانی نبود و بی‌روح بود و غیره. من در آن زمان جوان بودم و قبول کردم که نه تنها کنسرت موسیقی آلمانی اجرا کنم، بلکه یک شب را کلاً بتهوون بنوازم. این آزمون بسیار بزرگی بود، اما خوشبختانه کنسرت با موفقیت به پایان رسید و روزنامه‌ها از این که یک ایرانی ارمنی توانسته است روحیات آلمانی‌ها را عمیقاً تحقیق کند و بفهمد، ابراز شگفتی کردند.

• در حوزه‌های گوناگون موسیقی مانند پژوهش، آهنگ‌سازی، رهبری ارکستر، یا اجرا، با کدام یک مأنوس هستید؟ بیشتر روی کدام یک وقت می‌گذارید؟

من آهنگ‌های زیادی ساخته‌ام، اما بیشتر در زمینه نوازندگی کار کرده‌ام، مخصوصاً در کارهای باخ و بتهوون. برخی از آثار آن‌ها که در آلمان اجرا کرده‌ام با استقبال خوب کارشناسان روبه‌رو شد. در این‌جا

چيست و به کجا می‌رود. اما شنونده معمولی تنها متوجه ملودی است. هر دو ارزشمند هستند، یکی محبوبیت کم‌تری دارد دیگری بیش‌تر.

نمونه هایی از اعلان های کنسرت های ملیک اصلانیان در کشورهای اروپایی

• در اروپا از کنسرت‌های شما چه‌گونه استقبال می‌کردند؟

در یکی از روزهای سال ۱۹۴۴م. به وین دعوت شدم. یک روزنامه‌نگار سوئدی نوشته بود که موسیقی آلمانی تنها مربوط به آلمانی‌هاست. و این خشم‌نازی‌ها را برانگیخته بود. بنابراین مرا به عنوان یک غیرآلمانی دعوت کرده بودند که برای روزنامه نگارها برنامه اجرا کنم و با این کار ثابت کنند که غیرآلمانی‌ها هم با موسیقی آلمانی سروکار دارند. البته آن روزنامه‌نگار سوئدی حرف بی‌پایه‌ای زده بود، چون بتهوون و باخ موسیقی دانان جهانی هستند و بی‌معنی است که موسیقی آن‌ها را محدود به یک کشور کنیم. در ضمن، این را هم بگویم که در آلمان اجرای بتهوون توسط یک غیرآلمانی به چیز غیرممکنی است. به آن می‌ماند که یک آلمانی به ایران بیاید و در فلان دستگاه سنتور بنوازد. هر قدر هم خوب بنوازد باز هم حضار ناراضی می‌مانند و می‌گویند

لوس آنجلس. آیا فکر نمی‌کنید در ایران هم موسیقی تا اندازه‌ای نیاز روحی شده است؟

در همه‌جا این‌طور است چون موسیقی سنتی بسیار متفاوت است. از این نظر ایران نیز می‌تواند مانند آلمان باشد. اساس موسیقی ایرانی دستگاه‌ها هستند. خواننده موضوعی را انتخاب می‌کند و آن را به کمک تکنیک موسیقی تکامل می‌بخشد و به موازات آن به موسیقی واقعی وفادار می‌ماند. اگر به دقت نگاه کنیم سرودهای گروهی باخ (کُرال‌ها و پاسیون‌ها) برگرفته از آوازهای سنتی و مردمی است که فراموش شده. البته آن‌ها آن قدر زیبا تنظیم و ارائه شده‌اند که ما سرچشمه‌های آن را به یاد نمی‌آوریم. آن موسیقی که آقای شجریان و دیگران ارائه می‌دهند برهنه است، بدون جامه. جامه چنان پیچیده است که دیگر فراموش می‌شود که بدن چه بوده است. کسی که در موسیقی تحقیق کرده با شنیدن باخ می‌بیند که سیر این موسیقی

بدون آن که بخواهم یک ملت و نژاد را برتر از دیگری بدانم باید بگویم ملیت در درک موسیقی تأثیر دارد. در این مورد هم ارمنیان شباهت بسیاری به آلمانی‌ها دارند. شاید علت این که به هنگام اجرای بتهوون یا باخ با آن‌ها احساس صمیمیت می‌کنم همین باشد. من درباره این موسیقی‌دانان بسیار تحقیق کرده‌ام. در آثار آن‌ها عمق وجود دارد. ما ارمنی‌ها هم غالباً در پدیده‌هایی تعمق می‌کنیم که در جست‌وجوی چیزی در آن هستیم. برای مثال نارگاتسی [شاعر، فیلسوف و موسیقی‌دان ارمنی سده ۱۰م.] هرگاه می‌خواهد از دریا بگوید می‌گوید بیابان آسمان‌گون. این برای خواننده‌ای که دریا را ندیده یک تجسم عالی است. در موسیقی هم این‌طور است. من اگر ندانم که نت «دو» که روی کاغذ نوشته شده در کجای پیانو قرار دارد و کارش چیست، این نت برایم هیچ مفهومی نخواهد داشت. من باید قبلاً پیانو دیده باشم تا معنی نت «دو» را بفهمم. به این نتیجه رسیده‌ام که نت نویسی می‌توانست غیر از چیزی باشد که هست. ما به چیزی که هست عادت کرده‌ایم، در حالی که می‌توانست چیز دیگری باشد. نت مانند حروف است که در هر زبان خصلت قراردادی دارد. مثلاً برای نشان دادن کلمه «نان» از حروف ن، ا، ن استفاده می‌کنیم و این از قراردادهای زبان فارسی است.

• بله همین‌طور است. نت «دو» هم روی کاغذ معنایی ندارد، مگر این که روی پیانو امتحانش کنیم. ممکن است توضیح دهید که بین آن و مثالی که از نارگاتسی آوردید چه ارتباطی وجود دارد؟
اگر نارگاتسی تنها واژه دریا را به کار می‌برد، خواننده معمولی دریا ندیده نمی‌توانست هیچ تصویری از دریا داشته باشد. اما دشت و بیابان و آسمان را هر کسی دیده است. پس هر وقت می‌گوید «بیابان آسمان‌گون» خواننده می‌تواند تا اندازه‌ای دریا را مجسم کند. مثال دیگر: نارگاتسی وجود خدا را با صفات بی‌شمار ذکر می‌کند. خواننده از طریق این صفات به تدریج به مفهومی از خدا می‌رسد. حالا اگر نارگاتسی تنها واژه «خدا» را بدون صفت به کار می‌برد خواننده نمی‌توانست دریابد که نارگاتسی با سخن گفتن از خداوند چه چیزی را در نظر دارد. عظمت نارگاتسی در همین است. کم‌تر کسی به عظمت او رسیده است. او برای ارمنیان همانند مولانا است برای ایرانیان.
عقیده عموم بر این است که دوره رنسانس در اروپا از سده ۱۵م. آغاز شده است. اما برای ارمنیان این دوره به لطف سوگنامه نارگاتسی از سده ۱۰م آغاز شده است. زیرا این اثر اگر چه در ظاهر به موضوعات دینی می‌پردازد اما از احساسات آدمی سخن می‌گوید. این همان چیزی است که در دوره رنسانس روی داد و هنر و ادبیات از انحصار کلیسا بیرون آمد و به بیان

امانوئل ملیک اصلانیان در ۲۴ سالگی

احساسات آدمی پرداخت.

درباره رنسانس می‌خواهم رابطه تری-آنتی تری - سنتز هگل را یادآوری کنم که به نظر من در همه جا حضور دارد. در این جا نیز همان فرایند برقرار است. احساسات آدمی آنتی تری افکار کلیسایی آن دوره بود. اما حالا به سوی سنتز پیش می‌رویم البته گام به گام. زیرا احساسات آدمی ذهنی است و محدود. در موسیقی نیز می‌توان این را دید. برای مثال، حالا نمی‌توان مانند بتهوون و شوین آهنگ ساخت، اگر هم کسی چنین کاری کند این یک موسیقی لایت خواهد بود. زیرا آنان که این‌طور ذهنی آهنگ ساخته‌اند بر اساس نیاز آن زمان بوده و پیش از آن‌ها چنین موسیقی‌ای وجود نداشته است.

• خوب نیاز کنونی چیست؟

حالا انسان می‌کوشد به کمک تکنولوژی فضا را تسخیر کند. پس موسیقی باید نمایانگر تکنولوژی و فضا باشد. مسأله دیگری هم هست و آن این است که سقوط امپراتوری‌های بزرگی چون ایران، روم یا مصر به خاطر شکست در جنگ‌ها نبود، بلکه به خاطر آن بود که در آن زمان جهان سوم وجود نداشت که آن امپراتوری‌ها خودشان را مدرن کنند. حالا مشرق زمین وجود دارد که نجات بخش اروپاست. به وسیله ما آن‌ها می‌توانند مدرن شوند. در آن زمان دولت‌های بزرگ در خود فرو رفته و راکد مانده بودند. به دیگر سخن، حالا جهان سوم همان آنتی تری است.

• می‌خواهید بگویید که موسیقی کنونی چه در اروپا و چه در کشورهای شرقی، سنتز آن اوضاع است؟

بله، فارغ از مکان خود. حالا نیاز این سنتز وجود دارد، زیرا کهنه دیگر ارضاکننده نیست. اگر کهنه نابود شده بود، شاید حالا خوشایند می‌بود و ما در مرحله آنتی تری می‌ماندیم. اما حالا در هر حوزه هنری بهترین آثار وجود دارند. پس نقاش باید بکوشد چیزی نقاشی کند که با گذشته فرق کند. در دیگر هنرها نیز چنین است. وقتی بچه بودم برای پیانو قطعاتی می‌نوشتم و وقتی برای دیگران می‌نواختم غالباً می‌پرسیدند که این چه قطعه‌ای است و من می‌گفتم از راخمانینف یا آهنگ‌سازان دیگر است. زیرا در همان وقت هم احساس می‌کردم که نمی‌توان با سبک قبلی موسیقی نوشت.

• موضوعی هست که گاه برای افرادی مانند من که با موسیقی برخورد آماتوری دارم پیش می‌آید، و آن این است که گاه به آهنگی از یک موسیقی‌دان بسیار نام‌دار و پرآوازه گوش می‌دهید اما احساس می‌کنید که به دل نمی‌نشیند و انگار تا حدی سطحی است و عمق ندارد. اگرچه آن موسیقی‌دان بسیار ذوق و استعداد دارد و از نظر تکنیک کامل است، با این حال انگار در آن روحی وجود ندارد. در این مواقع شنونده آماتور نمی‌داند که آیا دلیل این خودش است که به حد کافی بر موسیقی اشراق ندارد، یا موسیقی‌دان چیزی کم دارد. می‌خواهیم نظر شما را درباره این موضوع بدانیم.
بگذارید نظر خودم را نسبت به موسیقی بگویم و این شاید تا اندازه‌ای موضوع را برای شما روشن کند. پیانو برای من وسیله است نه هدف. من از آن برای ارتقای مهارت خود استفاده می‌کنم. بنابراین یک پیانیست هرگاه می‌خواهد آهنگی بسازد اول آن را در ذهن خود می‌سازد و هرگاه می‌خواهد آن را به روی کاغذ بیاورد مجبور است ذهن خود را تحت فشار قرار دهد. به دیگر سخن، مجبور است برای کسی دیگر خلق کند. برای مثال، زمانی که از بتهوون می‌خواستند قطعه‌ای اجرا کند او هیچ‌وقت از قطعات پیشین خود اجرا نمی‌کرد، بلکه بداهه نوازی می‌کرد. یعنی در همان جا آهنگ می‌نوشت و می‌نواخت. علت این کار این بود که آهنگ‌های قبلی خود را مال خود نمی‌دانست. پس پیانیست نخست باید نت‌ها را بر روی شستی‌های پیانو منتقل کند، سپس آن شستی‌ها را با وجود خود یکی کند. هر پیانیست یا آهنگ‌سازی آماده نیست این زحمت را بکشد، زیرا برای این کار باید مهارت خود را ارتقاء دهد یعنی چنان بنوازد که انگار خودش آن قطعه را ساخته است. روش کار من این‌طور است. وقتی روی قطعه‌ای موسیقی کار می‌کنم تا زمانی که متقاعد نشوم که بر آن مسلط شده‌ام آن را به حضار ارائه نمی‌دهم. برخی نوازندگان همه چیز می‌نوازند. آن‌ها چنان که چلیپیتاکه (که اتفاقاً با او در کنسرواتوار هم‌کلاسی بوده‌ام) می‌گوید، شکارچی نت هستند.

• آقای اصلانیان، کدامیک از پیانیست‌های معاصر را می‌پسندید؟ آیا چنین کسی هست؟
از پیانیست‌های معاصر نمی‌توانم چیزی بگویم، اما راخمانینف برای من موسیقی دانی ممتاز بود. او را هنوز به طور کامل مطالعه نکرده‌اند. او هم پیانیست بزرگی بود و هم انسانی بی‌نظیر. البته حالا همه پیانیست‌های خوبی هستند، اما آن‌ها فقط نت‌ها را می‌نوازند یعنی با خودشان کاری ندارند زیرا اگر کار داشته باشند دچار مشکل می‌شوند، پس این ریسک را نمی‌کنند.

• غیر از فانتزی، پروانه و شورورا که سعادتمندین آن را با اجرای شما داشته‌ایم چه آهنگ‌های دیگری دارید؟

یک اوراتوریو نوشته‌ام، همچنین یک کنسرت تار، سنتور و تنبک با همکاری گروه کر که دو ماه پیش از انقلاب اسلامی ایران اجرا شد. آثار پیانویی هم نوشته‌ام که خودم اجرا کرده‌ام.

• آهنگ‌های ضبط شده چه‌طور؟ چیزی ضبط شده دارید؟

البته دارم، کاست‌های ضبط شده پیش من است، اما نسخه اصلی آن‌ها گم شده. فکر می‌کنم پس از انقلاب این نوارها که مسؤولان قبلی تالار رودکی تهیه کرده بودند پاک شده و یا چیزهای دیگری روی آن ضبط کرده‌اند. به هر حال، فعلا آن‌ها در دست نیستند، اگرچه هنوز هم امیدم را از دست نداده‌ام و در جست‌وجوی آن‌ها هستم. آن‌ها به وسیله ارکستر خوبی به رهبری فرهاد مشکات و جلامتی ایتالیایی اجرا شده بود. یکی از آن‌ها گلبلانگ نام دارد که بر اساس داستانی ایرانی ساخته شده و شامل دستگاه‌های مختلفی است. آهنگ‌هایی که ساخته‌ام همه در ایران اجرا شده، غیر از یک قطعه که برای ارکستر زهی نوشته شده است.

• غیر از شورورا آهنگ‌های دیگری بر اساس موسیقی ارمنی دارید؟
بله دارم، اما به سبک مدرن تری نوشته شده‌اند.

• آیا نت‌های آثارتان نگهداری شده است؟
بله نگهداری شده.

• آیا به موسیقی مدرن علاقه دارید و به آن گوش می‌دهید؟

بله با سیستم دودکافونیک این موسیقی آشنا هستم و گاه به آن می‌پردازم، اما نه چندان زیاد، بلکه گاه در بعضی قطعات برای بیان چیزهایی از آن استفاده می‌کنم. می‌دانید که آغازگر موسیقی مدرن آنتون وبرن است.

باید آن را درست منتقل کند. بعضی قطعات هستند که از نظر فنی آزردهنده هستند و با آن مأنوس نیستیم، اگر با آن آهنگ مأنوس باشیم می‌توانیم از طریق آن با حضار ارتباط برقرار کنیم. هرگاه انتقال به درستی انجام شود برای حضار شاید مهم هم نباشد که به چه قطعه‌ای گوش می‌دهند. سالن موسیقی مانند رستوران نیست که مردم برای خوردن غذای مورد علاقه خود بروند. شاید این دیدگاهی افراطی باشد، اما به نظر من با این کار می‌توان اجراهای موسیقی را به سوی بداهه نوازی پیش برد، و این می‌تواند سنتزی باشد برای کنسرت‌های تکراری امروزی که به مردم ارائه می‌دهند.

• اما در این شرایط شنونده برای آن که خود را کاملاً در اختیار نوازنده قرار دهد باید مطمئن شود که هرچه نوازنده ارائه کند خوشایند وی خواهد شد. آیا شما فکر می‌کنید می‌توان حضار را با چنین تفکری عادت داد؟

ببینید در آخرین برنامه من که دو شب اجرا شد چه اتفاقی افتاد. در شب اول که اعلان برنامه توزیع شد معلوم شد اغلاط چاپی بسیاری در آن وجود دارد، چنان که شب بعدی بدون اطلاع من مدیریت تالار تصمیم گرفت اعلان برنامه را توزیع نکند. بنابراین حضار نمی‌دانستند چه قطعاتی اجرا خواهد شد. با این وجود در تالار جوّی بسیار صمیمانه به وجود آمد و من آن شب بسیار آزادانه و بی‌قید و بند نواختم. در پایان برنامه هم همه بسیار راضی و خشنود بودند و هیچ کس اعتراض نکرد که چرا فهرست آهنگ‌ها اعلام نشده است. این نشان می‌دهد که اگر در تالار فضای مناسبی به وجود آید حضار حتی وقت نمی‌کنند به جزئیات فکر کنند. اما اگر این فضا به وجود نیاید و حضار نتوانند با موسیقی ارتباط برقرار کنند انگار به موزه رفته و مقداری معلومات به دست آورده‌اند. فقط در همین حد. حضار امروزی چون بارها از روی نوارها و صفحات، موسیقی «درستی» شنیده‌اند نظرشان درباره این هنر دگم شده، یعنی فکر می‌کنند همه چیز باید درست اجرا شود. در حالی که مهم شور و حالی است که در تالار ایجاد می‌شود و هرگز نمی‌توان آن را از طریق موسیقی ضبط شده به وجود آورد. البته بیش‌تر مواقع اجراکننده از اجرای ضبط شده یک نوازنده خوب الگوبرداری می‌کند. در چنین موردی میان صحنه و تالار ارتباط مؤثری برقرار نمی‌شود. اگر در دوران رمانتیسم، شخصیت نقش آفرین بود، حالا در دورانی زندگی می‌کنیم که مردم از نظر هویت و طرز فکر بسیار شبیه یکدیگر هستند، مانند کالاهایی که تولید انبوه می‌شوند.

ترجمه: گارون سرکیسیان

بعد از رنسانس که موسیقی رمانتیک آفریده شد، همراه آن تالارهای نو ساخته شد تا برای این موسیقی مناسب باشد. حالا هم ارائه موسیقی مدرن نیاز به ساخت تالارهای مناسب دارد. وگرنه نمی‌توان در یک تالار که بتهوون اجرا می‌شود موسیقی مدرن هم گوش داد. درست همان‌طور که موسیقی مذهبی را باید در کلیسا شنید نه در تالار کنسرت. البته من نمی‌دانم که این تالارها باید چه‌گونه شوند، اما می‌دانم که باید از تالارهای موسیقی کلاسیک جدا باشد.

• علاقه شما در موسیقی کدام است؟

برای من مهم اجراست نه موضوع اجرا. یعنی مهم این است که من نسبت به آن قطعه چه برخوردی نشان می‌دهم. تصمیم گرفته‌ام در کنسرت بعدی فهرست برنامه را اعلام نکنم و هر چه دلم خواست فی‌البداهه بنوازم. زیرا وقتی برنامه اعلام می‌شود شنونده برای شنیدن فلان قطعه موسیقی با پیش‌داوری می‌آید، و نمی‌آید از طریق موسیقی با من یا محیط ارتباط برقرار کند. به کنسرت می‌آید چون قطعات آهنگ‌ساز محبوب او اجرا می‌شود یا یک نوازنده معروف برنامه اجرا می‌کند. تالار کنسرت باید برای حضار مانند یک مکان مقدس باشد، جایی باشد که بیاید و از طریق موسیقی ارضا شود. نوازنده هم وسیله‌ای است که این فضا را می‌آفریند.

• آیا به نظر شما قطعه موسیقی نیز به نوازنده کمک می‌کند که چنین فضایی بیافریند؟

همه قطعه‌ها خوب هستند، اما برخورد نوازنده مهم است. قطعه موسیقی از طریق نوازنده‌ای که آن را اجرا می‌کند به شنونده منتقل می‌شود، پس اجراکننده